

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	1
1 JOHDANTO.....	1
2 KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	3
2.1 Maahanmuuttajataustainen oppilas	3
2.1.1 Kotouttaminen	5
2.1.2 Suomi toisena kielenä -opetus	6
2.2 Minäkäsitys	7
2.3 Itsetunto	9
3 HARTERIN TEORIA MINÄKÄSITYKSEN NORMATIIVISESTA KEHITYKSESTÄ.	11
4 TUTKIMUKSIA SUOMALAISTEN OPPILAIDEN MINÄKÄSITYKSISTÄ.....	12
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	14
5.1 Tutkimustehtävä.....	14
5.2 Tutkimuskysymys alakysymyksineen.....	14
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT	16
6.1 Otanta	16
6.2 Aineiston keruu	16
6.3 Mittari	17
6.4 Analyysi	18
6.5 Luotettavuus	19
7 TUTKIMUSTULOKSET	21
7.1 Maahanmuuttajataustaisten lasten minäkäsitys.....	24
7.1.1 Sukupuolten väliset erot.....	25
7.1.1.1 Tyttöjen väliset erot taustan mukaan	26
7.1.1.2 Poikien väliset erot taustan mukaan	27
7.1.2 Lasten elämässä tärkeinä pitämiään asioita.....	28
7.2 Koontia tuloksista.....	34
8 POHDINTA	38
8.1 Tulkinnot saaduille tuloksille	38
8.2 Tutkimusprosessin arviointia.....	43
8.3 Jatkotutkimushankkeet	44
LÄHTEET	45
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen aihe kumpuaa yli kymmenen vuoden opettajakokemuksesta koulussa, jonka lähipiirissä asuu runsaasti maahanmuuttajataustaisia perheitä. Työskentely maahanmuuttajataustaisten lasten parissa on herättänyt monia kasvuun ja kehitykseen liittyviä kysymyksiä mm. oppilaiden minäkäsityksiä koskien. Opettajana olen toisinaan havainnut, kuinka maahanmuuttajataustaisten oppilaiden asenteet ja käytös saattavat poiketa kantaväestön oppilaiden vastaavista joissakin tilanteissa. Eroja on ollut havaitavissa esim. suhtautumisessa koulua ja vanhempia kohtaan. Näiden erojen arvelen johtuvan kotien etnisestä taustasta ja kodeissa vallitsevista kasvatus- ja tapakulttuurieroista.

Suomalaisten huonoksi väitetty itsetunto, epäsosiaalinen luonne ja karheaksi moitittu käytös on nostettu aika ajoin julkisen keskustelun kohteeksi. Maamme syrjäinen sijainti Euroopan pohjoislaidalla sekä pitkään jatkunut vähäinen maahanmuuttajien määrä ei ole suosinut kansainvälistymistä. Tilanne alkoi muuttua 90 -luvulla paluumuuttajien ja pakolaisten saapumisen myötä. Tänä päivänä haetaan jo aktiivisesti vierastyövoimaa Kaakkois-Aasiaa myöten helpottamaan voimistuvaa työvoimapulaa. Nyt on avautunut mahdollisuus tarkastella myös käytännössä suomalaisten asenne- ja itsetuntoeroja maahanmuuttajataustaisiin verrattuna. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kasvatus- ja tapakulttuurit ovat nyt myös mahdollisia tarkastelun kohteita.

Maahanmuuttajataustaisten lasten minäkäsitystä yksityiskohtaisemmin tarkastellen mieltäni ovat askarruttaneet erityisesti kysymykset lasten minäkäsityksen eri osatekijöistä: onko koulumenestyksellä, ystäväpiirillä, liikunnallisuudella tai ulkonäöllisillä seikoilla merkitystä lapsen minäkäsityksen rakentumiselle? Ilmentääkö lapsen käytös tai suhtautuminen omiin vanhempiin tai lapsen tuntema tyytyväisyys itseen vahvaa ja myönteistä minäkäsitystä? Onko maahanmuuttajataustaisen oppilaan myönteisellä minäkäsityksellä yhteys kotoutumiseen tai oman taustansa hyväksymiseen?

Tutkimuskohteenani on 5. ja 6. luokkalaisia maahanmuuttajataustaisia lapsia, jotka opiskelevat yleisopetuksessa. Oppilaat ovat joko syntyneet ulkomailla ja muuttaneet

jossakin elämänsä vaiheessa perheensä mukana Suomeen tai ovat syntyjään suomalaisia. Näiden vuosien saatossa maahanmuuttajataustaisia oppilaita on otettu tai siirretty erityisopetukseen -paljonkin, ja on syytä epäillä, onko erityisopetuspäätös tehty aina riittävin selvityksin oppilaan todellisista oppimisvaikeuksista. Esimerkiksi hoitamattomat ongelmat oppilaan omassa äidinkielessä heijastuvat helposti vaikeuksina muussakin oppimisessa. Tässä tutkimuksessa mukana olevat oppilaat saavat suomi toisena kielenä -opetusta puutteellisten suomen kielen taitojensa vuoksi, ja opetusta on pidetty tässä myös maahanmuuttajataustaisuuden kriteerinä valikoitua mukaan tutkimukseen. Oppilaat, jotka ovat juuri maahan muuttaneita tai omaavat jostain muusta syystä heikon suomen kielen taidon ja opiskelevat vielä valmistavalla luokalla, eivät ole mukana tutkimusryhmässä.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, poikkeako maahanmuuttajataustaisen oppilaan minäkäsitys kantaväestöön kuuluvan oppilaan minäkäsityksestä. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan myös eri väestöryhmien kesken samaa sukupuolta olevien oppilaiden välisiä minäkäsityseroja sekä minäkäsityksen osa-alueiden tärkeyttä lasten elämässä. Kontrolliryhmä muodostuu samojen luokkien kantaväestön keskuudesta mukaan arvotuista oppilaista.

Tämä tutkimus on tilastollinen tutkimus ja se on tehty kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Menetelmänä on käytetty poikittaistutkimusta ja lomakekyselyä. Tutkimuksen teorialähteinä on käytetty minäkäsitystä ja itsetuntoa käsittelevää kirjallisuutta, tutkimuksia, joissa on tutkittu lasten ja nuorten minäkäsitystä ja itsetuntoa sekä maahanmuuttajuuteen liittyviä julkaisuja.

2 KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

2.1 Maahanmuuttajataustainen oppilas

Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajataustaisuus viittaa siis kaikkiin maahanmuuttajasukupolviin. Talib (2002) toteaa maahanmuuttajuudesta, että se ja identiteetti ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Maasta toiseen muuttaminen heikentää tietoisuutta siitä, kuka minä olen. Muutto ohentaa usein ihmisen identiteettiä. (Talib 2002, 41.) Identiteettiä pidetään yleensä minäkäsityksen eli minäkuvan rinnakkaisterminä (Aho 1993, 469-471). Kalliopuska (1984, 55) toteaa, että yhteisö saattaa luokitella yksilön maahanmuuttajaksi, vaikka yksilö pitäisikin itseään suomalaisena.

Perheen arvomaailma ja vahva yhteenkuuluvuuden tunne suojaa Talibin (2002) mukaan oppilasta kodin ulkopuolisilta syrjäntäkokemuksilta. Vanhemmilta saatava tuki luo turvallisuutta ja auttaa sopeutumaan uuteen kulttuuriin. Sillä on vaikutusta oppilaan itsetuntoon ja sitä kautta vähentää sekä stressiä että käyttäytymishäiriöitä koulussa. (Talib 2002, 55.) Liebkindin, Jasinskaja-Lahden ja Haaramon (2000, 138-146) tutkimuksesta käy ilmi, että kotoa saatu tuki vaikuttaa myönteisesti oppilaiden koulumenestymiseen. Talib (2004) on tutkimuksissaan havainnut, että suomalaiset opettajat arvioivat monen maahanmuuttajalapsen kirineen taidoiltaan suomalaislasten ohi. Tämä on todettu varsinkin niissä kouluissa, joissa maahanmuuttajia on ollut jo pitkään ja joissa opettajan työtä on tuettu sekä koulutuksella että muilla resursseilla. (Talib 2004, 106.)

Paavola (2007) on kuvannut väitöskirjassaan Cummins (2001, 95) tutkimusta, jossa todetaan luokassa vallitsevan ilmapiirin vaikuttavan oppimiseen. Siksi on tärkeää, miten opettaja kykenee ottamaan huomioon lasten erilaiset kulttuuriset taustat. Kun opettaja arvostaa lapsia ja tukee heidän identiteettinsä näkymistä, tarjoaa se oppilaille mahdollisuuden haasteellisempaan oppimiseen. Vastavuoroisesti lapsen

positiivinen tunne opettajan tuesta kannustaa häntä työskentelemään ja tätä kautta oppiminen vahvistaa lapsen minäkuva. (Paavola 2007, 54.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) todetaan, että maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia myös oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajaoppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 17.)

Martikainen ja Tiilikainen (2007) selventävät maahanmuuttajista puhuttaessa kantaväestön ja valtaväestön eroa. Heidän mielestä kantaväestön käsite pitää sisällään ajatuksen pitkästä asuinhistoriasta, yhteisistä geeneistä, kulttuurista ja kielestä, ehkä uskonnostakin. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 18.) Maahanmuuttajataustaisuudella kuvataan tässä tutkimuksessa kaikkia niitä oppilaita, jotka ovat joko Suomeen muuttaneita tai jo Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia. Maahanmuuttajataustainen viittaa siis kaikkiin maahanmuuttajasukupolviin. Maahanmuuttajataustaisen väestön vastaparina kantaväestön käsitettä.

2.1.1 Kotouttaminen

Maahanmuuttajien yhteydessä integraatiolla tarkoitetaan prosessia, jonka aikana maahanmuuttaja tulee osalliseksi uuteen elinympäristöönsä muun muassa sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti. Suomalaisessa viranomaispuheessa kuten myös tutkimuksessa puhutaan tällöin usein kotoutumisesta. Sillä tarkoitetaan samanaikaista osallistumista uuteen yhteiskuntaan sekä oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.)

Ulkomaalaisten määrä Suomessa on Suomen kuntaliiton tilaston mukaan lähes kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuoden 2005 lopussa heitä oli noin 114 000. Suomen suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat venäläiset, virolaiset ja ruotsalaiset. Seuraavina ovat somalialaiset, serbialaiset ja montenegrolaiset sekä irakilaiset. 1990-luvulla Suomen maahanmuuttopolitiikassa korostui humanitaarinen

maahanmuutto, joka oli pääosin pakolaisten vastaanottoa, inkeriläisten paluumuuttoa ja perhesiteisiin perustuvaa maahanmuuttoa. Kuluvalla vuosikymmenellä työperusteinen maahanmuutto on lisääntynyt voimakkaasti. (Wikman-Immonen 2007.)

Suomessa kotouttamista säätelee laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta (2005). Kotouttaminen on maahanmuuttajien sopeuttamista uuden kotimaansa kulttuuriin. Se sisältää yleensä valtiovallan aktiivisia toimia, kuten maan kielen opetusta ja aktiivisia työllistämistoimia. Kotouttamisen tarkoituksena on luoda maahanmuuttajalle mahdollisimman nopeasti itsenäisen ja tasavertaisen kansalaisuuden vaatimat valmiudet. Kotoutumisen tärkein edellytys on kielitaito. (Wikman-Immonen 2007.) Kotouttaminen käsitteenä on mukana tässä teoriaosassa, koska yhtenä tutkimuksen lähtökohtana on oletus, että perheen kulttuuritaustalla ja oman kielen säilyttämisellä on vaikutusta oppilaan minäkäsityksen muodostumiseen.

2.1.2 Suomi toisena kielenä -opetus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004, 63) todetaan, että ”Oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, opetetaan suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan.” Suomi toisena kielenä -oppimäärän lähtökohtana on, että oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielensä rinnalle.

Suomi toisena kielenä -oppimäärä eroaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteiltaan ja sisällöiltään suomi äidinkielenä -oppimäärästä. Suomi toisena kielenä -opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että oppilas saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä -opetus katsotaan vahvistavan oppilaan monikulttuurista identiteettiä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 63.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen sopeutumista tuetaan tarjoamalla oppilaille suomi toisena kielenä -opetusta. Suomen kielen kotoutumista edistävästä merkityksestä

vallitsee laaja yhteisymmärrys (Wikman-Immonen 2007). Sopeutumisessa keskeisiä tekijöitä ovat myös maassaoloaika, ja se, minkä ikäisenä maahanmuuttajaoppilas on tullut Suomeen. Tällä hetkellä Suomessa on jo toisen sukupolven maahanmuuttajia, jolla tarkoitetaan Suomessa syntyneitä henkilöitä, joiden vanhemmista ainakin toinen on maahanmuuttaja (Martikainen & Tiilikainen 2007, 20). Suomi toisena kielenä -opetusta tarkastellaan tässä yhteydessä sen vuoksi, koska oppilaan opiskelu suomi toisena kielenä -opetuksessa on ollut kriteeri valikoitua mukaan tähän tutkimukseen.

2.2 Minäkäsitys

Tutkimuksen otokseen kuuluvien oppilaiden minäkäsityksiä tarkasteltaessa minäkäsitys ja minäkuva ovat tämän tutkimuksen keskeisimmät käsitteet. Minäkäsitystä ja minäkuva pidetään Ahon (1996) mukaan yleensä käsitteinä toistensa synonyymeina. Aho määrittelee minäkäsityksen tarkoittavan yksilön kokonaisnäkemystä itsestään, toisin sanoen sitä, millaisena hän pitää itseään asenteiltaan, arvoiltaan, taustaltaan, ulkonäöltään, ominaisuuksiltaan ja tunteiltaan. Minäkäsitys on tietynlaista yksilön asennoitumista itseensä, jolloin siihen kuuluvat ihmisen tiedot itsestään (kognitiivinen puoli) ja hänen tunnepitoinen ja arvioiva suhtautumisensa itseensä (affektiivinen puoli), siis se, onko hän tyytyväinen näkemäänsä ja arvostaako hän itseään. (Aho 1996, 9.)

Keltikangas-Järvinen (1994, 16) kuvaa minäkuva eli minäkäsitystä ihmisen käsityksenä itsestään, millaisena hän itseään pitää ja minkälaisin määrein hän itseään, tavoitteitaan tai arvomaailmaansa kuvaa. Keltikangas-Järvisen (2000) ajattelee, että minäkuvan tulisi edustaa itsestä realismia, ts. tällainen olen todellisuudessa. Minäkuvan hän katsoo olevan siinä mielessä objektiivisempi, että se on selvemmin rakennettu ulkoisten kriteerien eli muualta saadun palautteen varaan (Keltikangas-Järvisen 2000, 102).

Aho (1996) toteaa minäkäsityksen myös ohjaavan ihmisen käyttäytymistä, sillä ihminen toimii sen mukaan, millainen käsitys hänellä on itsestään eikä sen mukaan, millaiset ovat hänen todelliset ominaisuutensa tai kykynsä. Tämä näkyy muun muassa suoritusten välttelemisenä, epäonnistumisen pelkona ja alisuoriutumisena. Aho toteaa edelleen, että minäkäsitys ei välttämättä aina vastaa todellisuutta, vaan se muodostuu yksilön omista käsityksistä itsestään. Nämä virhetulkinnat johtuvat

Ahon mukaan ns. väärennysalueista, jotka ovat ominaisuuksia, joita yksilö kuvittelee omaavansa, mutta joita hänellä todellisuudessa ei ole. Virhetulkinnat ovat syntyneet yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. (Aho 1996, 11, 14.)

Aho on tarkastellut samassa teoksessaan eri tutkijoiden teorioita ja tutkimuksia minäkäsityksestä ja toteaa, että jotkut tutkijat pitävät sitä ihmisen tärkeimpänä ominaisuutenaan. Minäkäsitys määrää ihmisen käyttäytymistä sen mukaan millainen käsitys hänellä on itsestään. Aho kuvaa tätä käytöstä esimerkillä lapsen omaksumasta käsityksestä itsestään, joka on muotoutunut hänelle hänen huonosta ”matikkapäästä”. Tämän vuoksi hänet on vaikea saada suorittamaan matemaattista tehtävää vapaaehtoisesti. Toinen peruste minäkäsityksen tärkeydelle on se, että sen avulla ihminen pitää itseään psyykkisesti tasapainoisena. Ihminen valikoi ympäristöstään minäkäsitystään tukevaa tietoa, jotta välttyisi psykologiselta jännitystilalta, mikä saattaisi myöhemmin johtaa psyykkisiin ongelmiin. Siten voidaan todeta, että minäkäsitys vaikuttaa informaation valinnan kautta aivan olennaisesti siihen, mitä ihminen oppii. Kolmanneksi minäkäsityksen avulla yksilö antaa merkityksen kokemuksilleen. Esimerkiksi lapsi, jolla on heikko itsetunto, saattaa tulkita opettajansa täysin oikeudenmukaisen käytöksen tietyissä tilanteissa hyvinkin epäoikeudenmukaiseksi. Neljäs perustelu minäkäsityksen tärkeydelle on se, että se määrää ihmisen odotuksia tulevaisuuden suhteen. (Aho 1996, 11-12.)

Ihmisellä on Ahon (1996, 15) mukaan useita minäkäsityksiä: yleisminäkäsitys jakautuu kolmeen ulottuvuuteen, joita ovat reaalinäkäsitys, ihanneminäkäsitys ja normatiivinen minäkuva. Niitä Aho (1996, 19) on kuvannut seuraavasti:

1. Todellinen eli reaalinäkäsitys kuvaa yksilön näkemystä itsestä. Sosiaalisuus, älykkyys ja lyhytjännitteisyys ovat tällaisia kuvauksia.
2. Ihanneminäkäsitys kuvaa sitä millainen ihminen haluaisi olla. Ihanneminäkuva toimii psyyken voimantuottajana. Itsetuntoa on mitattu vertaamalla ihmisen minäkuvaan ihanneminäkuvaan. Suuri kuilu näiden välillä viittaa huonoon itsetuntoon. Toisaalta, jos minäkuva on yhtä ihanneminän kanssa, se viittaa narsismiin.
3. Terveellä ihmisellä pitäisi aina olla jokin tavoite, mihin pyrkiä. Minäkuva voidaan verrata myös normatiiviseen minäkuvaan: minkälainen minun pitäisi olla. Suuri kuilu näiden välillä voi aiheuttaa ahdistusta.

Perinteinen sukupuolten välinen rooliajattelu ohjaa tarkastelemaan vielä myös tyttöjen ja poikien välisiä minäkäsityksen eroja. Keltikangas-Järvinen (1994) katsoo, että minäkuvaerot ja samalla myös itsetuntoerot tyttöjen ja poikien välillä johtuvat ensisijaisesti kasvatuksesta. Tyttöjen ja poikien kasvatusta on erilaista. Pojille korostetaan suoriutumista, rohkeutta, itsenäisyyttä. Näin heidän itsetunnostaan tulee vahva. Tytöille taas korostetaan sopeutumista, herkkyyttä, pehmeyttä ja toisen huomioon ottamista, minkä vuoksi heidän itsetunnostaan tulee heikompi kuin poikien. (Keltikangas-Järvinen 1994, 69.) Tässä tutkimuksessa käytetään termiä *minäkäsitys* kuvaamaan yksilön kokonaisnäkemystä itsestä.

2.3 Itsetunto

Keltikangas-Järvisen (1994, 16) määrittelee ihmisen itsetunnon olevan hänen minäkuvansa osa. Itsetuntoa tutkiessaan Ojanen (1994) on päättänyt jaotella sen kolmeen eri osa-alueeseen: 1. itsetietoisuuteen, joka on neutraalia itsensä havaitsemista, 2. itsetuntemukseen, joka kuvaa yksilön tietoisuutta heikkouksistaan ja vahvuuksistaan ja 3. itsearvostukseen eli miten arvokkaana yksilö itseään pitää. Itsetunto liittyy tämän mukaan siis itseluottamukseen ja oman itsensä arvostamiseen sekä oman elämänsä arvokkaana ja ainutlaatuisena pitämiseen. (Ojanen 1994, 31.) Edelleen Keltikangas-Järvinen (1994) kuvaa itsetuntoa ja sanoo sen edustavan toivon kipinää: havaitsemistani heikkouksista huolimatta voin nähdä itseni hyvänä ja arvostan itseäni. Hyvä itsetunto on hyvä pohja ihmisen kehitykselle ja vaikuttaa myönteisesti mielialaan ja elämäntyytyväisyyteen. Hyvän itsetunnon omaava ihminen tietää millainen hän on ja arvostaa itseään sellaisena kuin on. (Keltikangas-Järvinen 1994, 16.)

Tutkimuksissaan Keltikangas-Järvinen (2000) on havainnut itsetunnon syntyvän kahden erilaisen mekanismin kautta. Näitä mekanismeja hän kuvaa teoksessaan annetulla ja hankitulla itsetunnolla. Annettu itsetunto rakentuu siitä, miten lapsen perustarpeeseen olla hoivattu ja rakastettu vastataan. Hyvän itsetunnon perusta annetaan Keltikangas-Järvinen mukaan hoivaamalla lasta. Se kehittyy sen varassa, miten hyväksytyksi lapsi tuntee itsensä ja kuinka paljon hänestä pidetään. Annettu itsetunto kantaa läpi elämän tunteesta, että on hyväksytty omana itsenään. Hankittu itsetunto koostuu onnistumisen elämyksistä ja ihmisen omista selviytymisen

havainnoista. Se rakentuu onnistumisen kokemusten varaan, joita hankitaan suoriutumisesta tai elämänhallintaan liittyvistä kokemuksista, ts. lapselle kehittyvästä tunteesta, että häneen luotetaan. (Keltikangas-Järvinen 2000, 120, 123, 133.)

Itsenäisyys oman elämän ratkaisuissa sekä riippumattomuus muiden mielipiteistä on Keltikangas-Järvisen (1994 ja 2000) pohdintojen mukaan tunteena hyvä ja vahvistaa itsetuntoa. Myös kyvykkyys, onnistuminen ja empaattisuus toimivat itsetuntoa vahvistavina tekijöinä. Hyvään itsetuntoon liittyy myös kyky arvostaa muita. Itsetunto on subjektiivinen tunne: olen hyvä, koska minä olen minä. Tämä tunne ei ole riippuvainen siitä, miten muut ihmiset arvostavat tai mitä hän oikeasti saa aikaan. (Keltikangas-Järvinen 2000, 102.)

Keltikangas-Järvinen (1994) katsoo itsetunnon vaihtelevan elämäntilanteiden, kokemusten, vastoinikäymisten ja epäonnistumisten myötä. Minäkuva sen sijaan on ihmisellä oleva pysyvä käsitys siitä, minkälainen hän on. Mikäli ihminen on eri päivinä ratkaisevasti eri mieltä siitä, millainen hän on, katsotaan, että tämä on merkinä persoonallisuuden ongelmista, jopa psyykkisistä häiriöistä. Itsetunnolle taas on mahdollista huomattavakin vaihtelu, ilman, että vaihtelu katsotaan itsetunnon puutteeksi tai häiriöksi. Sosiaaliset taidot ja muilta ihmisiltä saatu hyväksyntä vahvistavat itsetuntoa. Lopuksi Keltikangas-Järvisen toteaa, että hyvää itsetuntoa ei saavuteta toisia miellyttämällä, vaan hyväksyntä ja hyvä itsetunto tulee saavuttaa omana itsenään. (Keltikangas-Järvinen 1994, 30.)

Maahanmuuttajataustaisuuteen saattaa liittyä ongelmia, kuten puutteellisista suomen kielen taidoista johtuvat ymmärtämisen vaikeudet. Mutta vaikka lapsella olisi runsaastikin haasteita selviytyä koulussa ja elämässä, ei sen silti tarvitse tarkoittaa sitä, että lapsella olisi huono itsetunto (ks. esim. Lindsay & Dockrell 2000, 583-601). Tässä tutkimuksessa oppilaiden minäkäsityksen ilmausta tyytyväisyys *itse*seen on katsottu vastaavan itsetuntokäsitettä.

3 HARTERIN TEORIA MINÄKÄSITYKSEN NORMATIIVISESTA KEHITYKSESTÄ

Harterin (1999) minäkäsitysteoria perustuu pääosin Piaget'n teoriaan lapsen ja nuoren kognitiivisesta kehityksestä. Nämä teoriat yhtenevät esimerkiksi silloin, kun lapset siirtyvät kehityksessään konkreettisten operaatioiden vaiheeseen. (Harter 1999, 29.) Keskilapsuuden kehitysvaiheessa lapset ovat iältään kahdeksasta yhteentoista vuotiaita. Heidän on mahdollista tehdä luokituksia ja yleistyksiä suhteessa itseen ja omiin kykyihin, ja jotka liittyvät tarkemmin spesifisiin tilanteisiin. Heidän minäkuvaukset edustavat korkeamman tason luokituksia myös suhteessa muihin, erityisesti vertaisryhmiin. (Harter 1999, 48.)

Minäkäsityksen nuoruusiän kehitysvaiheet Harter (1999) jakaa kolmeen eri vaiheeseen, joita ovat varhaisnuoruus, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus. Varhaisnuoruudessa minärepresentaatioiden keskeisenä sisältönä ovat sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja viehätysvoimaan liittyvät ominaisuudet. Piaget'n teoria ei Harterin mukaan pysty selittämään formaalien operaatioiden vaiheessa kaikkia kehitykseen liittyviä variaatioita. Harterin mukaan tarvitaan sosiaalisen kontekstin merkityksen huomioimista, jotta nuoruusikäisen mielenteorian kehittymistä voitaisiin ymmärtää. Nuoruudessa siirtyminen formaalien operaatioiden vaiheeseen edellyttäisi selkeän ja testattavissa olevan minäkuvan muodostumisen, joka perustuisi ajatuksiin, tunteisiin, asenteisiin ja motiiveihin. Harterin mukaan nuoret eivät kuitenkaan vielä formaalisten operaatioiden vaiheessa pysty muodostamaan toimivaa kokonaiskuvaa itsestä ja tästä syystä minäteoriat ovat harvoin testattavissa ja realistisia. (Harter 1999, 59.) Pääsääntöisesti kuitenkin lasten ja nuorten minäkäsityksen kehitykseen liittyvät muutokset ja vaiheet seuraavat kognitiivisen kehityksen säännönmukaisuutta, ja tätä Harter nimittää normatiiviseksi kehitykseksi (emt., 1999, 28).

Kaikesta edellä esitetyistä huolimatta olen halunnut tehdä tämän tutkimuksen, joka kohdistuu viidensien ja kuudensien luokkien oppilaisiin. Lapset ovat iältään 11-12 vuotiaita. Nuoremmat lapset ovat siis kognitiivisessa kehityksessään konkreettisten operaatioiden vaiheessa ja vanhemmat lapset formaalisten operaatioiden vaiheessa.

4 TUTKIMUKSIA SUOMALAISTEN OPPILAIDEN MINÄKÄSITYKSISTÄ

Suomessa on tehty joukko kouluikäisille suunnattuja minäkäsitystutkimuksia. Sen sijaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten minäkäsitystutkimusten määrä on vähäisempi. Mikkolan (2001) väitöskirjatutkimuksessa tutkittiin peruskoulun viidennellä ja kuudennella luokalla opiskelevien maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kulttuurista identiteettiä, tavoitteita ja toimintaa ja hahmotettiin oppilaiden identiteettiä minäkäsitys- ja itsetuntemittauksin. Tutkimuksessa ilmeni selvästi oppilaiden minätietoisuuden kulttuurisidonnaisuus.

Tähän katsaukseen on valittu muutamia aikaisempia tutkimuksia, joissa on tutkittu suomalaisten oppilaiden minäkäsityksiä. Lyhyissä yhteenvedoissa on kuvattu kyseisiä tutkimuskohteita ja niistä saatuja tutkimustuloksia. Näitä tutkimustuloksia verrataan tämän tutkimuksen pohdintaosuudessa tässä tutkimuksessa saatuihin tutkimustuloksiin.

Korpisen (1990) tekemän tutkimuksen peruskoululaisten 7.-9. luokkalaisten minäkäsityksen kehityksestä kotiin ja kouluun liittyvien taustamuuttajien avulla ongelmista yksi keskittyi peruskoulun päätösvaiheessa olevan oppilaan minäkäsityksen rakenteeseen. Erityisen merkittävänä tekijänä tutkimuksen mukaan on kotiympäristössä vietetyn ajan jakautuminen eri toimintoihin: läksyjen lukuun käytetyllä ajalla todettiin olevan positiivinen yhteys, mutta TV-katseluajalla negatiivinen yhteys sekä koulunkäyntimotivaatioon että minäkäsityksen eri osa-alueisiin. Korpisen mielestä minäkäsitys kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja edellyttää henkilökohtaista kanssakäymistä tärkeiden muiden kanssa. Myönteinen minäkäsitys ei edellytä hyvää koulumenestystä. (Korpinen 1990, 89, 90.)

Aho (1993) kartoitti omassa tutkimuksessaan peruskoulun ala-asteen aikana tapahtuvaa muutosta oppilaiden minäkäsityksessä. Tutkimuksen mukaan oppilaiden minäkäsitys oli varsin myönteinen kouluun tultaessa, mutta heikkeni koko peruskoulun ajan. Suurimmat muutokset oli havaittavissa ensimmäisenä, neljäntenä ja viidentenä kouluvuonna. Itsetunto kuvasti jossain määrin sosiaalisista asemaa luokassa, koulumenestystä, älykkyyttä ja moraalikehitystä. Myös kodin kasvatuskäytäntöjen katsottiin selittävän vahvaa itsetuntoa. Minäkuvamuutoksilla oli yhteys sosiaalisen aseman ja kouluasenteiden muutoksiin. (Aho 1993, 122-132.)

Opetusministeriön 1997 asettaman työryhmän esityksen perusteella opetushallitus käynnisti syksyllä 1998 itsetunto -projektin. Projektin tavoitteena oli mm. oppilaan tervettä itsetuntoa tukevien toimintakäytäntöjen kehittäminen ja levittäminen. Osatavoitteina oli mm. kehittää toimintamalleja oppilaiden itsetunnon ja positiivisten minäkäsitysten kehityksen tueksi. Scheinin on raportoinut tutkimustuloksia vuosina 1999, 2000 ja 2002 ja hän toteaa, että tulosten perusteella suomalaisten heikko itsetunto ja koulukielteisyys ovat aiheettomia huolia. Koululaisten käsitykset ovat pääsääntöisesti olleet hyvin myönteisiä. (Scheinin 2003, 31-32.)

Frangén (2000) selvitti tutkimuksessaan suomalaisten ja ruotsalaisten lasten ja nuorten käsityksiä itsestään, ympäröivästä todellisuudesta ja tuonpuoleisesta osana elämäntutkimuksellista pohdintaa. Tutkija tarkasteli mm. oppilaiden minäkuvan osa-alueita. Kokonaisuudessa oppilaat suhtautuivat elämäänsä myönteisesti ja heillä oli myös myönteinen kuva itsestään. Tämän tutkimuksen mukaan suomalaisten tyttöjen itsetunto oli myönteisempi kuin poikien. (Frangén 2000, 255-257.)

Hotulainen (2003) lähti tutkimuksessaan oletuksesta, että aine- ja opettajakeskeinen luokkaopetus ei kohtaa esikouluiässä akateemista lahjakkuutta osoittaneiden oppilaiden kognitiivisia tarpeita, minkä johdosta kyseinen opetus voi muodostaa uhkan mm. kyseisten oppilaiden oppimista arvostavalle minäkäsityksen kehitykselle. Tutkimustuloksista havaittiin, että minäkäsityksen eri osa-alueiden mittaukset osoittivat koeryhmän oppilaiden pitävän itseään merkitsevästi akateemisesti pätevämpinä kuin kontrolliryhmän oppilaat. Tutkimustulosten mukaan oli huolestuttavaa, että potentiaalisesti lahjakkaiden oppilaiden akateeminen minäkuva oli heikosti yhteydessä heidän itsearvostukseensa verrattuna sekä kontrolliryhmään että aikaisempiin tutkimuksiin. (Hotulainen 2003, 198.)

Kjälman (2006) on tehnyt pitkittäistutkimuksen halkio-oppilaiden minäkäsityksestä ja koulumenestymisestä varhaisnuoruudesta nuoruuteen. Saatujen tutkimustulosten perusteella hän toteaa oppilaiden minäkäsityksen ja koulumenestyksen rakenteet pysyviksi. Tulokset osoittivat, että hyvä minäkäsitys tuki koulumenestystä. Myönteinen minäkäsitys ei kuitenkaan edellytä hyvää koulumenestystä. Tutkimuksessa ilmenivät myös sukupuolten väliset erot minäkäsityksen ja koulumenestyksen suhteen: tytöt menestyivät poikia paremmin. (Kjälman 2006, 97.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

5.1 Tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, poikkeako maahanmuuttajataustaisen oppilaan minäkäsitys kantaväestöön kuuluvan oppilaan minäkäsityksestä. Lisäksi on tarkoitus kartoittaa oppilaiden tärkeinä pitämiään asioita omassa elämässään ja verrata saatuja tuloksia minäkäsitystutkimuksen tuloksiin.

Tutkimustuloksien tarkastelussa kiinnitetään huomio lasten kehityksen konkreettisten operaatioiden vaiheen tyypillisiin minäkuvauksiin, kuten minäkäsitysmuuttujiin liikunta ja koulumenestys. Formaalisten operaatioiden vaiheessa minäkäsitystä kuvaavat sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja viehätysvoimaan liittyvät ominaisuudet. Tutkimuksessa tämän vaiheen esiintymistä tarkastellaan kiinnittämällä huomio erityisesti minäkäsitysmuuttujiin ystävät ja ulkonäkö.

Tässä tutkimuksessa ei tarkastella kuitenkaan erikseen eri kehitysvaiheessa olevia lapsia. Tarkoitus on havaita väestöryhmien ja sukupuolten välisiä eroja tämän hetkisessä minäkäsityksessä.

5.2 Tutkimuskysymys alakysymyksineen

Tutkimuksen kysymykset ovat seuraavat:

1. Poikkeako maahanmuuttajataustaisen oppilaan minäkäsitys kantaväestöön kuuluvan oppilaan minäkäsityksestä?

1.1 Onko väestöryhmien mukaan eri sukupuolta olevien oppilaiden välillä eroja minäkäsityksessä?

1.2 Onko eri väestöryhmien kesken samaa sukupuolta olevien oppilaiden välillä eroja minäkäsityksessä?

2. Mitä asioita oppilaat pitävät mielestään tärkeinä elämässään?

2.1 Poikkeako maahanmuuttajataustaisen oppilaan tärkeänä pitämät asiat kantaväestön vastaavista tärkeysarvioinneista?

2.2 Onko eri väestöryhmien kesken samaa sukupuolta olevien oppilaiden välillä eroja tärkeysarvioinneissa?

2.3 Miten tärkeysarvioinnit ja minäkäsitys ovat yhteydessä toisiinsa ja eroavatko maahanmuuttajataustaiset oppilaat kantaväestön oppilaista tässä suhteessa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksen lähtökohtana on Harterin minäkäsityksen normatiiviseen kehityksen teoria, jota hyödynnetään tutkimuksessa vahvasti. Siten on luontevaa käyttää tutkimusotteena tilastollisia tutkimusmenetelmiä ts. määrällistä tutkimusta ilmiön kartoittamiseksi. Tässä survey -tyyppisessä tutkimuksessa on tavoitteena mm. etsiä muuttujien välisiä yhteyksiä. Asenneväittämiä sisältävä lomakekysely on vastaustekniikaltaan selkeä mutta haasteellinen -erityisesti niille oppilaille, joilla on puutteelliset suomen kielen taidot.

6.1 Otanta

Tutkimus toteutettiin itähelsinkiläisen ala-asteen koulussa, jossa on tällä hetkellä noin 580 oppilasta. Koulussa on useita pienryhmiä: kaksi monimuotoluokkaa, autistiluokka, starttiluokka ja, koska alueella asuu runsaasti maahanmuuttajataustaisia perheitä, myös kaksi valmistaa opetusta antavaa luokkaa. Koulun oppilaista noin 125 opiskelee suomi toisena kielenä -opetuksessa. Metsämuuronen (2003) toteaa, että satunnaisotanta on yleensä parempi, sillä se lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tietyissä tapauksissa saattaa olla tarpeellista tutkia koko perusjoukko ja tällöin puhutaankin kokonaistutkimuksesta (Metsämuuronen 2003, 31). Otoskokona on tässä tapauksessa tietty ikäluokka koulun oppilaita.

Haastattelukyselyyn osallistui kyseisten vuosiluokkien kantaväestöön kuuluvista oppilaista kaikkiaan 142 oppilasta. Heistä valittiin sukupuolen mukaan satunnaisotantaa käyttäen numeroja arpomalla tutkimuksen kontrolliryhmään 20 tyttöä ja 20 poikaa. Metsämuuronen (2003, 31) esittää tavan antaa kullekin perusjoukon jäsenelle oma numero, joista valitaan numerot käyttäen jotain satunnaista mekanismia. Tutkimuksen varsinaisen koeryhmän muodostivat kaikki viidensien ja kuudensien luokkien maahanmuuttajataustaiset oppilaat. Yhteensä heitä oli 40, joista 20 oli tyttöä ja 20 poikaa.

6.2 Aineiston keruu

Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen vertaileva survey- tutkimus.

Tutkimusongelmiin etsittiin vastauksia Likert -asteikollisella kyselylomakkeella (Hirsjärvi 2003, 125,189). Kyselylomakkeen kysymykset olivat strukturoituja ja ne perustuivat kaksiosaisiin väittämiin, joista vastaaja valitsi ensin häntä itseään paremmin kuvaavan väittämän ja sen jälkeen hänen oli otettava siihen kantaa kaksipuolaisella mitta-asteikolla.

Tutkimukseen kuuluva kyselylomakehaastattelu tehtiin kaikissa muissa luokissa (N=10) joulukuussa 2007 lukuun ottamatta yhtä kuudetta luokkaa, jossa haastattelu tehtiin tammikuussa 2008. Kyselylomakkeen vastaamiseen oli varattu joka luokassa yksi oppitunti, mutta käytännössä vastausaika oli noin 30 minuuttia. Tutkimuksessa käytetyssä kyselylomakkeessa on kaikkiaan 21 väitelauseria. Piirtoheitintä apuna käyttäen teimme aluksi joka luokassa yhdessä yhden harjoituskysymyksen. Sen jälkeenkin etenimme yhdessä eteenpäin kysymys kerrallaan. Luin kaikki lauseet selkeästi ääneen, koska halusin varmistaa, että kaikki oppilaat ymmärtävät mahdollisimman hyvin esitetyt vaihtoehdot. Yhteisen etenemisen ansioista tunnelma luokassa pysyi koko testin ajan rauhallisena ja oppilaat vastasivat kyselyyn keskittyneesti.

6.3 Mittari

Kyselylomake on kehitetty Susan Harter`n (1983) Self-concept Scale for Children (SCSC) kyselylomakkeesta. Alkuperäisen kyselylomakkeen pohjana ovat Harter`n määritelmät yleisestä minäkäsityksestä. Sen hän jakoi kahteen osaan: akateemiseen alueeseen, joka käsittää kielellisen ja matemaattisen osatekijän, sekä ei-akateemiseen alueeseen, joka käsittää sosiaalisen, ulkonäöllisen, fyysisen ja käytöksellisen osatekijän. Itsetunto vaikuttaa laaja-alaisesti minäkäsitysten osa-alueiden taustalla muodostaen kyselylomakkeen kuudennen osatekijän. Hotulainen on kääntänyt kyseisen kyselylomakkeen suomeksi ja käyttänyt sitä omassa tutkimuksessaan (2003).

Muokkasin Hotulaisen käyttämää kyselylomaketta lisäämällä sen ei-akateemiseen osaan vanhempiin liittyvän osatekijän. Samalla kuitenkin vähensin kysymysten kokonaismäärä siten, että jokaisessa seitsemässä osatekijässä on vain kolme samantyyppistä väitelausetta. Tämä sen vuoksi, että väitelauseiden kokonaismäärä ei muodostaisi ylitse pääsemätöntä estettä puutteelliset suomen kielen taidot

omaaville maahanmuuttajataustaisille oppilaille. Sen lisäksi muotoilin väitelauseita yksinkertaistamalla niiden lauserakenteita ja helpottamalla sanastoa, jotta virheellisten tulkintojen määrä olisi mahdollisimman vähäinen. Kaikkiaan väitelauseita on siis 21.

Kyselylomakkeessa on jokaisessa kohdassa kaksi vastakkaista väitelausetta. Ensimmäisessä todetaan, että jotkut oppilaat ovat tietyiltä ominaisuuksiltaan tietynlaisia, ja sitten rinnakkaisessa lauseessa todetaan päinvastaisesti, mutta toiset oppilaat ovat tällaisia. Tästä esimerkkinä seuraava väitelausepari: "Jotkut oppilaat toivovat, että heidän ulkonäkönsä olisi erilainen." mutta " Toiset oppilaat pitävät omasta ulkonäöstään. " Oppilaan pitää ensin miettiä, kumpi väitelause kuvaa häntä itseä paremmin ja kun hän on sen päättänyt, hänen on vielä mietittävä, kuinka hyvin väite sopii hänelle. Vaihtoehdot ovat molemmissa lauseissa samat: Pitää täysin paikkansa kohdallani tai Pitää osittain paikkansa kohdallani. Tästä muodostui neliportainen Likert-asteikko (Hirsjärvi 1997), jonka vaihteluväli on 1- 4: 1 = Pitää täysin paikkansa kohdallani, 2 = Pitää osittain paikkansa kohdallani, 3 = Pitää osittain paikkansa kohdallani ja 4 = Pitää täysin paikkansa kohdallani.

Lisäsin kyselylomakkeeseen vielä yhden tehtäväosion, joka täydentää vastausten pohjalta muotoutuvaa minäkuva. Siinä vastaajan täytyy arvioida omassa elämässään tärkeinä pitämiään asioita kouluarvosanoilla 4-10. Arvioitavat kohteet olivat samat kuin ensimmäisen tehtävän väitelauseissa, ts. koulumenestys, ystävät, liikunta, ulkonäkö, käytös, tyytyväisyys itseensä ja vanhemmat. (LIITE 1.)

6.4 Analyysi

Tutkimusaineistosta luotua havaintomatriisia analysoitiin SPSS-tilastojenkäsittelyohjelmalla. Aineiston syöttäminen ohjelmaan aloitettiin numeroimalla aluksi vastaajat (1-80) aineiston käsittelyn helpottamiseksi. Sen jälkeen määriteltiin ja nimettiin kaikki muuttujat. Tässä yhteydessä käännettiin kyselylomakkeen väitelauseparit samansuuntaisiksi, ts. siten, että myönteisin kuvaus itsestä saa Likert -asteikolla arvoksi neljä (4) ja kielteisin arvoksi yksi (1). Tämän jälkeen havaintomatriisiin kirjattiin kyselylomakkeista saadut vastaukset.

Aineiston alustava tarkastelu tehtiin ensin silmämääräisesti. Tiedostoja analysoitiin

faktorianalyysillä, jotta saatiin selville, kysyttiinkö haastattelulomakkeen samaa minäkäsityksen osa-aluetta mittaavilla kysymyksillä juuri samaa asiaa. Sen jälkeen muodostettiin summamuuttujat ja tehtiin summamuuttujien reliabiliteettimittaukset Cronbachin alfalla. Aineistoajoa varten valittiin keskilukuja, kuten keskiarvo ja keskihajonta.

Koe- ja kontrolliryhmän minäkäsitysten mahdollisten eroavuuksien tutkimiseen käytettiin riippumattomien otosten t-testiä (Independent samples t-test). Muuttujien välistä riippuvuutta tutkittiin Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokertoimella r , jota yleisesti nimitetään korrelaatioksi. (Lähdeteoksena käytettiin Metsämuuronen (2003) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä.)

6.5 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan verrata mittarin luotettavuuteen. Luotettavuus esitetään yleisesti kahdella termillä: tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti osoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Jos tutkimusta toistettaisiin useita kertoja saaden samalla mittarilla aina samanlaisia tuloksia, voidaan katsoa, että mittari on reliaabeli. Reliabiliteetti ilmaistaan kertoimella, jonka suuruus voi vaihdella nollasta yhteen. Mikäli kerroin on nolla, tulos on sattumanvarainen ja siten merkityksetön. Mitä lähempänä kerroin on ykköstä, sitä vähemmän sattumalla on osuutta asiaan ja sitä korkeampi on myös reliabiliteetti. (Hirsjärvi 2004, 216-217; Metsämuuronen 2003, 44.)

Tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden minäkäsityksen eri osa-alueista muodostettiin summamuuttujat. Niiden avulla tutkittiin, mikä on kyseisten osa-alueiden ja maahanmuuttajataustaisuuden välinen suhde verrattuna kantaväestöön. Tämän tutkimuksen reliabilitettia on mitattu Cronbachin alfa-kertoimella (Taulukko 1). Matalin hyväksyttävä alfan taso on 0.60 (Metsämuuronen 2003, 395). Tässä tutkimuksessa tämä nähdään toteutuvan kaikissa summamuuttujien Cronbachin alfan mittauksissa. Tutkimus on siis reliaabelia.

Taulukossa on mukana myös vertailun vuoksi sekä Harterin (1983) että Hotulaisen (2003) tutkimusten luotettavuuden alfa -kertoimet. Sen mukaan tämän tutkimuksen muuttujat koulumenestys, ystävät ja liikunta saavat alhaisemmat alfa -kertoimet kuin

vastaavat Harterin ja Hotulaisen tutkimuksissa ja vastaavasti muuttujissa käytös ja tyytyväisyys itseän suuremmat alfa -kertoimet.

TAULUKKO 1. Minäkäsitysmuuttujien reliabiliteetti:

Faktori	Cronbach's Alpha	Hotulainen 2003	Harter 1983
Koulumenestys	.66	.82	.79
Ystävät	.65	.78	.79
Liikunta	.71	.82	.87
Ulkonäkö	.81	.87	.82
Käytös	.79	.73	.72
Tyytyväisyys itseän	.85	.82	.84
Vanhemmat	.75	-	-

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta siinä mielessä, tutkitaanko juuri sitä, mitä on tarkoitus tutkia. Mittaus on validia silloin, kun on onnistuttu mittaamaan juuri sitä, mitä on ollut tarkoituskin mitata. Validiteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka yleistettävää tutkimuksen tulos on. Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen omaa luotettavuutta, ts. ovatko käsitteet oikeita, onko teoria valittu oikein, onko mittari muodostettu oikein ja mitataanko mittarilla juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Metsämuuronen 2003, 35, 43.) Tämän tutkimuksen validiutta on pohdittu tarkastelemalla kyselyssä esitetyistä asenneväittämistä muodostettujen summamuuttujien välistä korrelaatiota.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksien analysointi aloitettiin tarkastelemalla koko otoksen keski- ja hajontalukuja (Taulukko 2). Minäkäsitysmuuttujien keskiluvuista ilmenee, että otoksen korkeimmat keskiarvot ovat muuttujilla *ystävät* ja *tyytyväisyys itseän* ja vastaavasti alhaisimmat keskiarvot ovat muuttujilla *ulkonäkö* ja *liikunta*. Hajontalukujen mukaan pienimmät keskihajonnat ovat muuttujilla *koulumenestys* ja *ystävät*. Suurin keskihajonta on muuttujalla *ulkonäkö*.

Koko otoksen alhaisin keskiarvo ja suurin hajontaluku on muuttujalla *ulkonäkö*. Tämä kertoo oppilaiden ulkonäön arvostuksen erilaisuudesta; ulkonäkö merkitsee joillekin oppilaille erittäin paljon, mutta toisille ei juuri mitään. Taulukossa on vertailun vuoksi kaksi aikaisempaa tutkimusta lasten ja nuorten minäkäsityksistä (Hotulainen 2003 ja Harter 1983). Keskiarvojen mukaan ystävien merkitys korostuu tässä tutkimuksessa selvästi edellisiin tutkimuksiin verrattuna.

TAULUKKO 2. Minäkäsitysmuuttujien tilastollinen kuvaus: koko otos

Minäkäsitysmuuttuja	n	Missing	Mean	Media	Std. Deviation	Hotulainen 2003 Mean (n=510)	Harter 1983 Mean
Koulumenestys	80	1	3,09	3,00	,508	2.70	2.94
Ystävät	80	1	3,38	3,33	,561	2.79	3.02
Liikunta	80	1	2,95	3,00	,758	2.64	2.98
Ulkonäkö	80	1	2,93	3,00	,894	2.56	2.83
Käytös	78	2	3,12	3,33	,663	2.89	2.99
Tyytyväisyys itseän	80	1	3,27	3,33	,741	3.02	3.15
Vanhemmat	80	1	3,07	3,00	,653	-	-

Aineiston tarkastelua jatkettiin muodostamalla korrelaatiomatriisi (Taulukko 3). Siitä on nähtävissä, kuinka koko otannassa muuttujat *tyytyväisyys itseän* ja *ulkonäkö* saavat korkean korrelaatiokertoimen ja yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevää ($p<.001$).

Tämän lisäksi muuttujat *tyytyväisyys itseän* ja *liikunta* korreloivat keskenään tilastollisesti merkitsevästi ($p<.01$). Samoin muuttujien *ulkonäkö* ja *liikunta*

korrelaatiokerroin on korkea ja se on tilastollisesti merkitsevä ($p < .01$).

TAULUKKO 3. Minäkäsitysmuuttujien keskinäisten suhteiden vertailua: koko otos

Minäkäsitysmuuttuja	n = 80	Koulu- menestys	Ystävät	Liikunta	Ulkonäkö	Käytös	Tyytyväi- syys itseän	Vanhem- mat
Koulumenestys	r	1						
Ystävät	r	,252(*)	1					
Liikunta	r	,228(*)	,446(**)	1				
Ulkonäkö	r	,383(**)	,467(**)	,637(**)	1			
Käytös	r	,581(**)	,312(**)	,306(**)	,420(**)	1		
Tyytyväisyys itseän	r	,415(**)	,569(**)	,694(**)	<u>,801(***)</u>	,416(**)	1	
Vanhemmat	r	,494(**)	,302(**)	,303(**)	,445(**)	,537(**)	,489(**)	1

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$, r = Pearson Correlation

Sukupuolten välisiä eroja tutkittiin t-testin avulla (Taulukko 4). Tulokset osoittavat, että tytöt arvioivat muuttujat *koulumenestys* ja *käytös* tilastollisesti melkein merkitsevästi myönteisemmin kuin pojat, ($p < .05$). Muilla osa-alueilla ei ole nähtävissä tilastollisesti merkitseviä sukupuolten välisiä eroja.

Taulukkoon on jälleen otettu mukaan vertailun vuoksi kaksi aikaisempaa tutkimusta lasten ja nuorten minäkäsityksistä (Hotulainen 2003 ja Harter 1983). Keskiarvovertailun mukaan tyttöjen suhtautuminen koulumenestykseen on tässä tutkimuksessa huomattavasti myönteisempää kuin vertailututkimuksissa. Tulosten vertailussa ilmenee myös korkeampina keskiarvoina tyttöjen myönteisempi suhtautuminen ulkonäköön ja käytökseen.

TAULUKKO 4. Minäkäsitysmuuttujien erot sukupuolen mukaan

Sukupuolen mukaan			Std.	Std. Error		Sig. (2-	Hotulainen	Harter
tytöt (n=40)	pojat (n=40)	Mean	Deviation	Mean	t	tailed)	2003 (n=510)	1983
Koulumenestys	tyttö	3,23	,520	,082	2,500	,015*	2.65	2.94
	poika	2,95	,463	,073			2.74	2.94
Ystävät	tyttö	3,39	,538	,085	,198	,843	2.71	2.98
	poika	3,37	,589	,093			2.86	3.06
Liikunta	tyttö	2,86	,758	,120	-1,032	,305	2.48	2.80
	poika	3,03	,758	,120			2.81	3.15
Ulkonäkö	tyttö	2,93	,971	,154	,000	1,000	2.31	2.68
	poika	2,93	,822	,130			2.81	2.98
Käytös	tyttö	3,29	,658	,107	2,204	,031*	2.87	3.06
	poika	2,97	,635	,100			2.90	2.92
Tyytyväisyys itseän	tyttö	3,18	,816	,129	-1,005	,318	2.90	3.10
	poika	3,35	,658	,104			3.13	3.20
Vanhemmat	tyttö	3,13	,695	,110	,854	,396	-	-
	poika	3,01	,611	,097			-	-

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Sukupuolten keskinäisten yhteyksien tarkastelussa (Taulukko 5) muuttuja *tyytyväisyys itseän* korreloi muuttujan *ulkonäkö kanssa* tytöillä tilastollisesti erittäin merkitsevästi ja pojilla tilastollisesti merkitsevästi. Tytöillä ilmeni muuttujalla *koulumenestys* tilastollisesti merkitsevä yhteys kaikkiin toisiin muuttujiin.

TAULUKKO 5. Minäkäsitysmuuttujien keskinäistä vertailua sukupuolen mukaan

													T/ PVa
n=40	T Km	P Km	T Ys	P Ys	T Li	P Li	T UI	P UI	T Kä	P Kä	T Ty	P Ty	
Km	r 1	1											
Ys	r ,461(**) ,003	ns	1	1									
Li	r ,445(**) ,004	ns	,342(*) ,031	,553 ,000**	1	1							
UI	r ,554(**) ,000	ns	,657(**) ,000	ns	,666(**) ,000	,617 ,000**	1	1					
Kä	r ,709(**) ,000	,372(*) ,018	,383(*) ,018	ns	,488(**) ,002	ns	,529(**) ,001	,046*	1	1			

Ty	r	.646(**) .000	ns	.682(**) .000	.469(**) .002	.706(**) .000	.679(**) .000	<u>.880(**)</u> <u>.000</u>	<u>.698(**)</u> <u>.000</u>	.608(**) .000	ns	1	1	
Va	r	.735(**) .000	ns	.473(**) .002	ns	.502(**) .001	ns	.678(**) .000	ns	.710(**) .000	.331(*) .037	.684(**) .000	ns	1 1

***p<.001, **p<.01, *p<.05. r = Pearson Correlation, T=tyttö, P=poika, Km = koulumenestys, Ys = ystävät, L i= liikunta, Ul = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itseen, Va = vanhemmat, ns= non-significant

Näyttää ensinnäkin siltä, että tytöille koulumenestys ja käytös merkitsevät enemmän kuin pojille ja toiseksi, että tytöillä koulumenestys on enemmmän yhteydessä kaikkiin minäkäsityksen osa-alueisiin kuin pojilla.

7.1 Maahanmuuttajataustaisten lasten minäkäsitys

Maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöön kuuluvien oppilaiden minäkäsityksien eroavuuksia tarkasteltiin t-testin avulla (Taulukko 6). Testistä saadut tulokset osoittavat, että tilastollisesti erittäin merkitsevä ero on minäkäsitysmuuttujan *vanhemmat* kohdalla (p<.001). Muuttujan *ulkonäkö* kohdalla on keskiarvoissa myös huomattava ero, mutta se ei ole tilastollisesti kuitenkaan merkitsevä.

TAULUKKO 6. Minäkäsitysmuuttujien erot taustan mukaan

Väestöryhmän mukaan		n	Mean	Std. Deviation	Std. Error	t	Sig. (2-tailed)
Koulumenestys	Kantaväestö	40	3,03	,482	,076	-,953	,343
	Maahanmuuttaja	40	3,14	,533	,084		
Ystävät	Kantaväestö	40	3,36	,503	,080	-,330	,742
	Maahanmuuttaja	40	3,40	,619	,098		
Liikunta	Kantaväestö	40	2,89	,775	,123	-,636	,526
	Maahanmuuttaja	40	3,00	,747	,118		
Ulkonäkö	Kantaväestö	40	2,74	,882	,139	-1,863	,066
	Maahanmuuttaja	40	3,11	,878	,139		
Käytös	Kantaväestö	40	3,03	,647	,102	-1,360	,178
	Maahanmuuttaja	38	3,23	,672	,109		
Tyytyväisyys itseensä	Kantaväestö	40	3,20	,719	,114	-,802	,425
	Maahanmuuttaja	40	3,33	,766	,121		

Vanhemmat	Kantaväestö	40	2,80	,593	,094	-4,055	,000***
	Maahanmuuttaja	40	3,34	,601	,095		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön oppilaiden minäkäsitysmuuttujien keskinäisiä yhteyksiä tutkittiin korrelaatioiden avulla. Tuloksista muodostettiin yhteinen taulukko vertailun helpottamiseksi (Taulukko 7). Molemmissa väestöryhmissä on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys muuttujien *tyytyväisyys itseen* ja *ulkonäkö* kesken. Molemmissa väestöryhmissä on lisäksi myös useita tilastollisesti merkitseviä ja melkein merkitseviä yhteyksiä muuttujilla.

TAULUKKO 7. Minäkäsitysmuuttujien keskinäistä vertailua taustan mukaan

	MM n=40	KV Km	MM Ys	KV Ys	MM Li	KV Li	MM UI	KV UI	MM Kä	KV Kä	MM Ty	KV Ty	MM Va	KV Va
Km	1	1												
Ys	ns	ns	1	1										
Li	ns	ns	.005**	.003**	1	1								
UI	.002**	ns	.014*	.000**	.000**	.000**	1	1						
Kä	.001**	.000**	.001**	ns	.002**	ns	.002**	.047*	1	1				
Ty	.001**	ns	.002**	.000**	.000**	.000**	.000***	.000***	.001**	ns	1	1		
Va	.000**	.018*	.027*	ns	.001**	ns	.002**	.035*	.000**	.006**	.000**	.010**	1	1

***p<.001, **p<.01, *p<.05. Km = koulumenestys, Ys = ystävät, Li = liikunta, UI = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itseen, Va = vanhemmat, MM = maahanmuuttajatausta, KV = kantaväestö, ns= non-significant

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden minäkäsitys näyttää tutkimustulosten perusteella olevan kaikilla mittarin osa-alueilla hieman myönteisempi kuin kantaväestöön kuuluvien oppilaiden minäkäsitys, mutta tilastollisesti erittäin merkitsevä ero on suhtautumisessa vanhempiin. Ulkonäkö ja itsetunto ovat voimakkaasti yhteydessä keskenään.

7.1.1 Sukupuolten väliset erot

Kun maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön oppilaiden sukupuolten välisiä eroja tarkasteltiin t-testin avulla, tulokset osoittivat, että kummassakaan väestöryhmässä ei ole nähtävissä tilastollisesti merkitseviä sukupuolten välisiä eroja.

Minäkäsitysmuuttujien keskiarvovertailussa (Taulukko 8) maahanmuuttajataustaisten tyttöjen minäkäsitys on poikia myönteisempää kaikkien muiden minäkäsitysmuuttujien kohdalla paitsi *liikunta* ja *tyytyväisyys itseän*. Kantaväestöllä poikien minäkäsitys on tyttöjä myönteisempää minäkäsitysmuuttujissa *ystävät*, *liikunta*, *ulkonäkö* ja *tyytyväisyys itseän*. Pienimmät hajontaluvut ovat molemmissa väestöryhmissä pojilla muuttujassa *koulumenestys*.

TAULUKKO 8. Minäkäsitysmuuttujien tilastollista vertailua: erot sukupuolen mukaan

	n	MM	Mean	Std. Deviation	n	KV	Mean	Std. Deviation
Koulumenestys	20	tyttö	3,28	,544	20	tyttö	3,17	,501
	20	poika	3,00	,496	20	poika	2,90	,434
Liikunta	20	tyttö	2,93	,754	20	tyttö	2,78	,774
	20	poika	3,07	,754	20	poika	3,00	,780
Ulkonäkö	20	tyttö	3,15	,888	20	tyttö	2,70	1,020
	20	poika	3,07	,889	20	poika	2,78	,744
Käytös	18	tyttö	3,39	,597	20	tyttö	3,20	,712
	20	poika	3,08	,716	20	poika	2,85	,535
Tyytyväisyys itseän	20	tyttö	3,27	,792	20	tyttö	3,10	,852
	20	poika	3,40	,754	20	poika	3,30	,561
Vanhemmat	20	tyttö	3,45	,642	20	tyttö	2,82	,607
	20	poika	3,23	,553	20	poika	2,78	,595

***p<.001, **p<.01, *p<.05, MM=maahanmuuttajatausta, KV=kantaväestö

7.1.1.1 Tyttöjen väliset erot taustan mukaan

Testituloksista ilmenee (Taulukko 9), että maahanmuuttajataustaiset tytöt saavat kaikilla minäkäsityksen osa-alueilla korkeammat keskiarvot kuin kantaväestön tytöt. Koeryhmän keskiarvot poikkeavat erityisen selkeästi kontrolliryhmän keskiarvosta muuttujan *vanhemmat* kohdalla (tilastollisesti merkitsevä ero, p<.01).

TAULUKKO 9. Minäkäsitysmuuttujien erot taustan mukaan: tytöt

Tausta / tytöt		n	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig. (2-tailed)
Vanhemmat	Kantaväestö	20	2,82	,607	,136	-3,206	,003**
	Maahanmuuttaja	20	3,45	,642	,144		

***p<.001, **p<.01, *p<.05

Korrelaatiomatriisissa voi havaita (Taulukko 10), kuinka kummankin väestöryhmän

työillä muuttajat *tyytyväisyys itse*n ja *ulkonäkö* saavat keskenään korkeat korrelaatiokertoimien arvot .896 ja .878 ja yhteydet ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < .001$).

TAULUKKO 10. Minäkäsitysmuuttujien keskinäistä vertailua taustan mukaan: tytöt

T n=20	MM Km	KV Km	MM Ys	KV Ys	MM Li	KV Li	MM Ul	KV Ul	MM Kä	KV Kä	MM Ty	KV Ty	MMK v va
Km	1	1											
Ys	.008**	ns	1	1									
Li	.040*	ns	ns	ns	1	1							
Ul	.005**	.024*	.004**	.001**	.001**	.002**	1	1					
Kä	.000**	.002**	.039*	ns	.019*	ns	ns	.005**	1	1			
Ty	.000**	.012*	.002**	.000**	.000**	.001**	.000***	.000***	.012*	.004**	1	1	
Va	.000***	.001**	ns	ns	.004**	ns	.007**	.000**	.000**	.000**	.000**	.001**	1 1

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$. Km = koulumenestys, Ys = ystävät, L = liikunta, Ul = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itse, Va = vanhemmat, MM = maahanmuuttajatausta, KV = kantaväestö, ns = non-significant

Tulosten perusteella maahanmuuttajataustaiset tytöt suhtautuvat vanhempiinsa myönteisemmin kuin kantaväestön tytöt. Tuloksista näkyy hyvin myös muuttujien *ulkonäkö* ja *tyytyväisyys itse*n tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys.

7.1.1.2 Poikien väliset erot taustan mukaan

Maahanmuuttajataustaiset pojat (Taulukko 11) suhtautuvat kantaväestön poikia myönteisemmin muuttujaan *vanhemmat*. Väestöryhmien välinen ero on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < .05$).

TAULUKKO 11. Minäkäsitysmuuttujien erot taustan mukaan: pojat

Tausta / pojat	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig. (2-tailed)
Vanhemmat	20	2,78	,595	,133	-2,478	,018*
Maahanmuuttaja	20	3,23	,553	,124		

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Korrelaatiomatriisista voi nähdä (Taulukko 12), kuinka maahanmuuttajataustaistaisilla pojilla muuttuja *tyytyväisyys itse*n saa korkean korrelaatiokertoimen sekä muuttujan *liikunta* kanssa (.743) että muuttujan *ulkonäkö* kanssa (.726) ja nämä ovat tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia molemmissa tapauksissa ($p < .01$). Lisäksi muuttujat *liikunta* ja *ystävät* korreloivat keskenään merkitsevästi. Kantaväestön pojilla muuttuja *ulkonäkö* ja muuttuja *liikunta* korreloivat merkitsevästi keskenään ($p = .01$). Myös muuttuja *tyytyväisyys itse*n saa merkitsevästi korkeat korrelaatiokertoimet muuttujan *ystävät* kanssa ja muuttujan *ulkonäkö* kanssa.

TAULUKKO 12. Minäkäsitysmuuttujien keskinäistä vertailua taustan mukaan: pojat

P n=20	MM Km	KV Km	MM Ys	KV Ys	MM Li	KV Li	MM UI	KV UI	MM Kä	KV Kä	MM Ty	KV Ty	MM Va	KV Va
Km	1	1												
Ys	ns	ns	1	1										
Li	ns	ns	.003**	.028*	1	1								
UI	ns	ns	ns	.048*	.012*	.001**	1	1						
Kä	ns	.015*	.033*	ns	.025*	ns	.010*	ns	1	1				
Ty	ns	ns	ns	.001**	.000**	.004**	.000**	.002**	.014*	ns	1	1		
Va	ns	ns	ns	ns	.038*	ns	ns	ns	.032*	ns	.045*	ns	1	1

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$. Km = koulumenestys, Ys = ystävät, Li = liikunta, UI = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itse, Va = vanhemmat, MM = maahanmuuttajatausta, KV = kantaväestö, ns = non-significant

Tulosten perusteella voi todeta, että maahanmuuttajataustaisten poikienkin kohdalla suhde vanhempiin on merkitsevä.

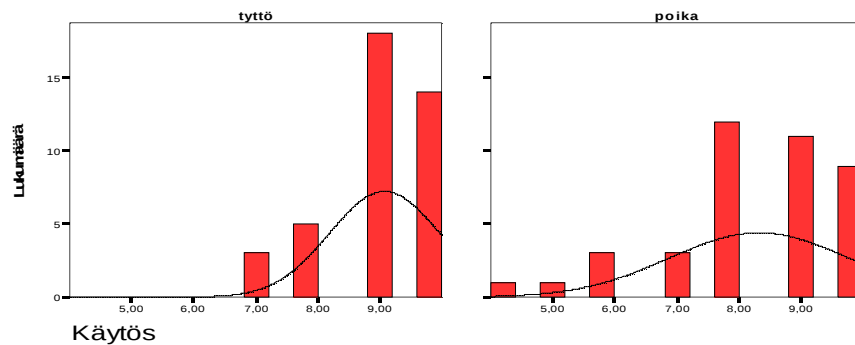
7.1.2 Lasten elämässä tärkeinä pitämiään asioita

Lasten elämässä tärkeinä pitämien asioiden tarkastelu aloitettiin tutkimalla koko otoksen keski- ja hajontalukuja (Taulukko 13). Tärkeysmuuttujien keskiluvuista ilmenee, että korkeimmat tärkeysmuuttujien keskiarvot ovat muuttujilla *vanhemmat* ja *ystävät* ja vastaavasti alhaisimmat keskiarvot ovat muuttujilla *ulkonäkö* ja *liikunta*.

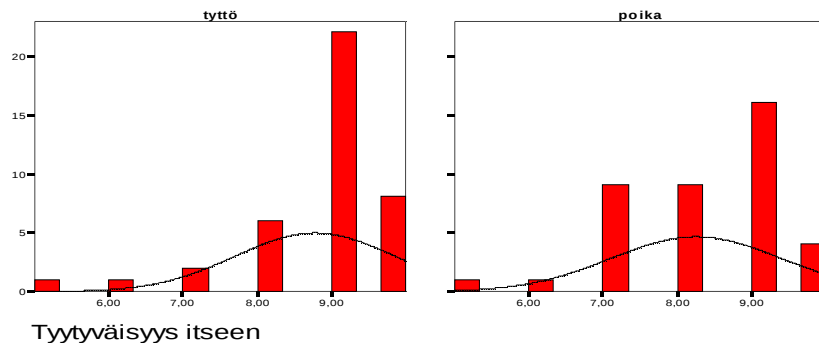
TAULUKKO 13. Tärkeysmuuttujien tilastollinen kuvaus: koko otos

Tärkeysuuttuja	n	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Koulumenestys	80	4	10	8,69	1,218
Ystävät	80	4	10	9,23	,981
Liikunta	80	4	10	8,26	1,188
Ulkonäkö	80	4	10	7,80	1,400
Käytös	80	5	10	8,51	1,136
Tyytyväisyys itseen	80	4	10	8,70	1,257
Vanhemmat	80	7	10	9,61	,803

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna koko otoksessa muuttujien välisiä eroja oppilaiden elämässä tärkeinä pitämistään asioista tyttöjen tärkeysuuttuja *käytös*, $p=.038$ (KUVIO 1) ja tärkeysuuttuja *tyytyväisyys itseen*, $p=.007$ (KUVIO 2) saavat korkeat keskiarvot. Muuttujien erot sukupuolten välillä ovat tilastollisesti merkitseviä.

KUVIO 1. Oppilaiden elämässä tärkeinä pitämien asioiden erot sukupuolen mukaan: tärkeysuuttuja *käytös*

KUVIO 2. Oppilaiden elämässä tärkeinä pitämien asioiden erot sukupuolen mukaan: tärkeysuuttuja *tyytyväisyys itseen*

Tutkimustuloksista (Taulukko 14) käy ilmi, että tärkein asia molempien väestöryhmien oppilaiden elämässä on tärkeysmuuttuja *vanhemmat*, jolla on myös pienimmät keskihajonnat. Tärkeysjärjestyksessä seuraavina ovat muuttujat *ystävät*, *tyytyväisyys itseän* ja *koulumenestys*.

Talulukko 14. Tärkeysmuuttujien tilastollinen kuvaus: taustan mukaan

Väestöryhmä MM / KV, n=40	Minimum MM	Minimum KV	Maximum MM	Maximum KV	Mean MM	Mean KV	Std. Deviation MM	Std. Deviation KV
Koulumenestys	4	6	10	10	8,80	8,58	1,436	,958
Ystävät	7	4	10	10	9,15	9,30	,834	1,114
Liikunta	6	4	10	10	8,48	8,05	,877	1,413
Ulkonäkö	4	4	10	10	8,05	7,55	1,484	1,280
Käytös	5	5	10	10	8,55	8,48	1,218	1,062
Tyytyväisyys itse	6	4	10	10	8,90	8,50	1,150	1,340
Vanhemmat	7	7	10	10	9,70	9,53	,687	,905

MM=maahanmuuttajatausta, KV=kantaväestö

Tyttöjen elämässä tärkeinä pitämien asioiden keski- ja hajontalukujen tarkastelu (Taulukko 15) osoittaa, että keskiarvon perusteella kantaväestön tytöt arvioivat tärkeysmuuttujan *ystävät* hyvin tärkeäksi asiaksi elämässään.

TAULUKKO 15. Tyttöjen elämässä tärkeinä pitämiä asioita

T / T n=40	Minimum		Maximum		Mean		Std. Deviation	
Muuttujat:	MM	KV	MM	KV	MM	KV	MM	KV
Koulumenestys	4	7	10	10	9,00	8,75	1,589	,786
Ystävät	7	9	10	10	9,00	9,80	,973	,410
Liikunta	6	6	10	10	8,55	8,35	,945	1,040
Ulkonäkö	4	4	10	9	8,25	7,55	1,585	1,191
Käytös	5	7	10	10	8,85	8,70	1,348	,733
Tyytyväisyys itse	7	7	10	10	9,15	9,00	,988	,795
Vanhemmat	7	7	10	10	9,65	9,60	,813	,821
				ka	8,92	8,82		

MM=maahanmuuttajatausta, KV=kantaväestö, ka=keskiarvo

Poikien keski- ja hajontaluvuista voi havaita (Taulukko 16), että keskiarvon perusteella maahanmuuttajataustaisten poikien elämässä tärkeinä pitämät asiat on arvioitu kaikkien tärkeysmuuttujien kohdalla samaksi tai korkeammiksi kuin kantaväestön poikien tärkeysmuuttujien keskiarvot. Tärkeysmuuttuja *vanhemmat* on

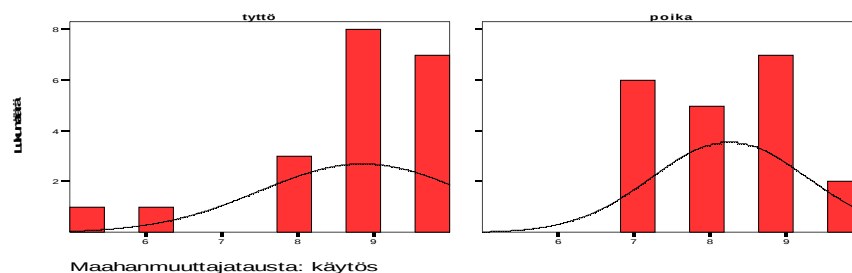
sekä koe- että kontrolliryhmän elämässä tärkein asia, mutta maahanmuuttajataustaisilla pojilla korkean keskiarvon lisäksi muuttujan keskihajonta on pienin.

TAULUKKO 16. Poikien elämässä tärkeinä pitämiä asioita

P / P, n=40	Minimum		Maximum		Mean		Std. Deviation	
Muuttujat:	MM	KV	MM	KV	MM	KV	MM	KV
Koulumenestys	6	6	10	10	8,60	8,40	1,273	1,095
Ystävät	8	4	10	10	9,30	8,80	,657	1,361
Liikunta	7	4	10	10	8,40	7,75	,821	1,682
Ulkonäkö	5	4	10	10	7,85	7,55	1,387	1,395
Käytös	7	5	10	10	8,25	8,25	1,020	1,293
Tyytyväisyys itseen	6	4	10	10	8,65	8,00	1,268	1,589
Vanhemmat	8	7	10	10	9,75	9,45	,550	,999
				ka	8,69	8,31		

MM=maahanmuuttajatausta, KV=kantaväestö, ka=keskiarvo

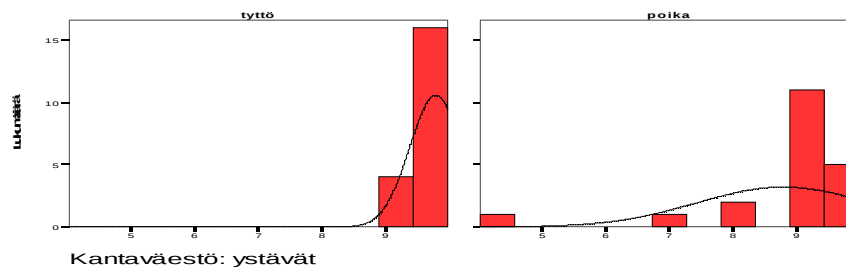
Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden elämässä tärkeinä pitämien asioiden eroja tarkasteltiin t-testillä, jonka mukaan sukupuolten välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja. Tärkeysmuuttujassa *käytös* tytöillä on kuusi kymmenystä korkeampi keskiarvo, mutta sen keskihajonta on suuri ja sillä ei ole tilastollista merkitsevyyttä (Kuvio 3).

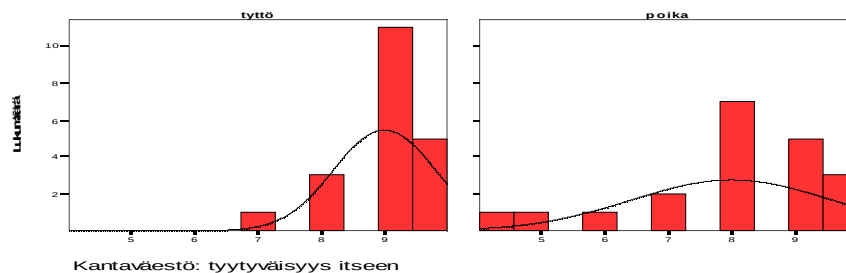
KUVIO 3. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden elämässä tärkeinä pitämien asioiden erot sukupuolen mukaan: tärkeysmuuttuja *käytös*

Tärkeysmuuttujien välisiä eroja kantaväestöön kuuluvien tyttöjen ja poikien kesken tarkasteltaessa keskiarvon mukaan suurin sukupuolten välinen ero on

tärkeysmuuttujan *ystävät* kohdalla (Kuvio 4). Keskiarvojen ero on tilastollisesti merkitsevä ($p < .01$). Myös tärkeysmuuttujan *tyytyväisyys itse* kohdalla havaittiin ero (Kuvio 5), joka on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < .05$).

KUVIO 4. Kantaväestön oppilaiden elämässä tärkeinä pitämien asioiden erot sukupuolen mukaan: tärkeysmuuttuja ystävät

KUVIO 5. Kantaväestön oppilaiden elämässä tärkeinä pitämien asioiden erot sukupuolen mukaan: tärkeysmuuttuja tyytyväisyys itse

Tutkittaessa maahanmuuttajataustaisten lasten elämässään tärkeäksi arvioimiaan asioita ja minäkäsityksen osa-alueiden välisiä yhteyksiä korrelaatioiden avulla (Taulukko 17) korreloi tärkeysmuuttuja *koulumenestys* minäkuvamuuttujan *koulumenestys* kanssa tilastollisesti merkitsevästi ($p < .01$). Tärkeysmuuttuja *tyytyväisyys itse* korreloi kaikkien minäkuvamuuttujien kesken tilastollisesti merkitsevästi ($p < .01$).

TAULUKKO 17. Minäkäsityksen osa-alueiden vertailua oppilaiden elämässä tärkeinä pitämiin asioihin: maahanmuuttajatausta

MM	Tärkeydet n=40	Km	Ys	Li	Ul	Kä	Ty	Va
Koulumenestys	r	,473(**)	ns	(*)	ns	(*)	,511(**)	ns
Ystävät	r	ns	ns	ns	ns	ns	,418(**)	ns
Liikunta	r	ns	ns	(*)	ns	,ns	,447(**)	ns
Ulkonäkö	r	ns	ns	(*)	ns	ns	,561(**)	ns
Käytös	r	ns	ns	ns	ns	,499(**)	,591(**)	ns
Tyytyväisyys itseän	r	ns	ns	ns	ns	ns	,563(**)	ns
Vanhemmat	r	(*)	ns	(*)	ns	(*)	,495(**)	(*)

***p<.001, **p<.01, *p<.05, Km = koulumenestys, Ys = ystävät, L i= liikunta, Ul = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itseän, Va = vanhemmat
MM = maahanmuuttajatausta, ns= non-significant , Tärkeydet: 4-10

Kantaväestön oppilaiden elämässä tärkeäksi arvioimia asioita ja minäkäsityksen osa-alueiden välisiä yhteyksiä tutkittiin myös korrelaatioiden avulla (Taulukko 18). Tärkeysmuuttuja *koulumenestys* korreloi merkitsevästi minäkäsitysmuuttujan *koulumenestys* kanssa (p<.01), ja tärkeysmuuttuja *käytös* korreloi merkitsevästi minäkuvamuuttujan *vanhemmat* kanssa (p<.01).

TAULUKKO 18. Minäkäsityksen osa-alueiden vertailua lasten elämässä tärkeinä pitämiin asioihin: kantaväestö

KV	Tärkeydet n=40	Km	Ys	Li	Ul	Kä	Ty	Va
Koulumenestys	r	,457(**)	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Ystävät	r	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Liikunta	r	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Ulkonäkö	r	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Käytös	r	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Tyytyväisyys itseän	r	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Vanhemmat	r	ns	(*)	ns	ns	,453(**)	(*)	(*)

***p<.001, **p<.01, *p<.05, Km = koulumenestys, Ys = ystävät, L i= liikunta, Ul = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itseän, Va = vanhemmat, KV = kantaväestö, ns= non-significant, Tärkeydet: 4-10

Lopuksi tarkasteltiin vielä tärkeysmuuttujien keskinäisiä suhteita toisiinsa nähden.

Tuloksista ilmeni, että vain maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja kantaväestön poikien kohdalla oli havaittavissa tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia. Maahanmuuttajataustaisten tyttöjen (Taulukko 19.) tärkeysmuuttuja *koulumenestys* korreloi tilastollisesti erittäin merkitsevästi tärkeysmuuttujien *käytös* ja *vanhemmat* kanssa. Myös muuttujilla *käytös* ja *vanhemmat* on voimakas yhteys toisiinsa.

TAULUKKO 19. Tärkeysmuuttujien keskinäistä vertailua: maahanmuuttajataust. tytöt

n=20	Tärkeydet MM / T	Koulu- menestys	Ystävät	Liikunta	Ulkonä- kö	Käytös	Tyytyväi- syys itse	Vanhem- mat
Käytös	Pearson Correlation	,859(***)	-,241	,481(*)	,043	1		
	Sig. (2-tailed)	,000	,307	,032	,857			
Vanhemmat	Pearson Correlation	,937(***)	-,266	,401	-,010	,814(***)	,462(*)	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,257	,080	,966	,000	,040	

***p<.001, **p<.01, *p<.05, Km = koulumenestys, Ys = ystävät, L i= liikunta, Ul = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itse, Va = vanhemmat, ns= non-significant, Tärkeydet: 4-10, MM = maahanmuuttajatausta, T = tyttö

Kantaväestö pojilla (Taulukko 20.) tärkeysmuuttuja *käytös* korreloi tilastollisesti erittäin merkitsevästi tärkeysmuuttujan *vanhemmat* kanssa.

TAULUKKO 20. Tärkeysmuuttujien keskinäistä vertailua: kantaväestön pojat

N=20	Tärkeydet KV / P	Koulu- menestys	Ystävät	Liikunta	Ulkonä- kö	Käytös	Tyytyväi- syys itse	Vanhem- mat
Vanhemmat	Pearson Correlation	,452(*)	,457(*)	,540(*)	,455(*)	,887(***)	,531(*)	1
	Sig. (2-tailed)	,045	,043	,014	,044	,000	,016	

***p<.001, **p<.01, *p<.05, Km = koulumenestys, Ys = ystävät, L i= liikunta, Ul = ulkonäkö, Kä = käytös, Ty = tyytyväisyys itse, Va = vanhemmat, ns= non-significant, Tärkeydet: 4-10, KV kantaväestö, P = poika

Tärkeysmuuttujien tilastollisista merkitsevyyksistä voi päätellä, että oppilaat arvostavat hyvää käytöstä, koulumenestystä ja vanhempia.

7.2 Koontia tuloksista

1. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden minäkäsitys poikkeaa kantaväestön oppilaiden minäkäsityksestä:

- Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suhtautuminen vanhempiin on tilastollisesti erittäin merkitsevästi myönteisempää kuin kantaväestön opp.

1.1 Väestöryhmien mukaan eri sukupuolta olevien oppilaiden välillä ei ole eroja minäkäsityksessä

1.2 Eri väestöryhmien kesken on samaa sukupuolta olevien oppilaiden välillä eroja minäkäsityksessä:

- Maahanmuuttajataustaisten tyttöjen suhtautuminen vanhempiin on tilastollisesti merkitsevästi myönteisempää kuin kantaväestön tytöillä.
- Maahanmuuttajataustaisten poikien suhtautuminen vanhempiin on
- tilastollisesti melkein merkitsevästi myönteisempää kuin kantaväestön pojilla.

TAULUKKO 21. Minäkäsitysmuuttujat:

TYTÖT (n=40) - Koulumenestys * - Käytös *	POJAT (n=40)
KOKO OTOS (n=80) MYÖNTEISIN SUHTAUTUMINEN: 1. Ystävät 2. Tyytyväisyys itseän 3. Käytös KORRELOIVAT KESKENÄÄN: - Tyytyväisyys itseän JA Ulkonäkö ***	
<u>MAAHANMUUTTAJATAUSTA (n=40)</u> Vanhemmat *** (- Korreloivat keskenään: Tyytyväisyys itseän ja Ulkonäkö ***)	<u>KANTAVAESTÖ (n=40)</u> (- Korreloivat keskenään: Tyytyväisyys itseän ja Ulkonäkö ***)
TYTÖT Ei eroja POJAT sukupuolten välillä	TYTÖT Ei eroja POJAT sukupuolten välillä
TYTÖT (n=20) Vanhemmat ** (- Korreloivat keskenään: Tyytyväisyys itseän ja Ulkonäkö ***)	TYTÖT (n=20) (- Korreloivat keskenään: Tyytyväisyys itseän ja Ulkonäkö ***)
POJAT (n=20) - Vanhemmat *	POJAT (n=20)

2. Oppilaiden mielestä tärkeitä asioita elämässä ovat:

- 1) vanhemmat 2) ystävät

2.1 Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tärkeänä pitämät asiat poikkeavat kantaväestön vastaavista asioista:

- Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden mielestä tärkeintä elämässä ovat:
1) vanhemmat 2) ystävät 3) tyytyväisyys itseän
- Kantaväestön oppilaiden mielestä tärkeintä ovat:
1) vanhemmat 2) ystävät 3) koulumenestys

2.2 Eri väestöryhmien kesken on samaa sukupuolta olevien oppilaiden välillä eroja tärkeysarvioinneissa:

- Maahanmuuttajataustaisten tyttöjen tärkeimmät asiat elämässä ovat:
1) vanhemmat 2) tyytyväisyys itseän 3) koulumenestys ja ystävät.
- Kantaväestön tyttöjen tärkeimmät asiat elämässä ovat:
1) ystävät 2) vanhemmat 3) tyytyväisyys itseän.
- Maahanmuuttajataustaisten poikien tärkeimmät asiat elämässä ovat:
1) vanhemmat 2) ystävät 3) tyytyväisyys itseän.
- Kantaväestön poikien tärkeimmät asiat elämässä ovat:
1) vanhemmat 2) ystävät 3) koulumenestys.

Väestöryhmän mukaan sukupuolten välisiä eroja on vain kantaväestön tytöillä ja pojilla:

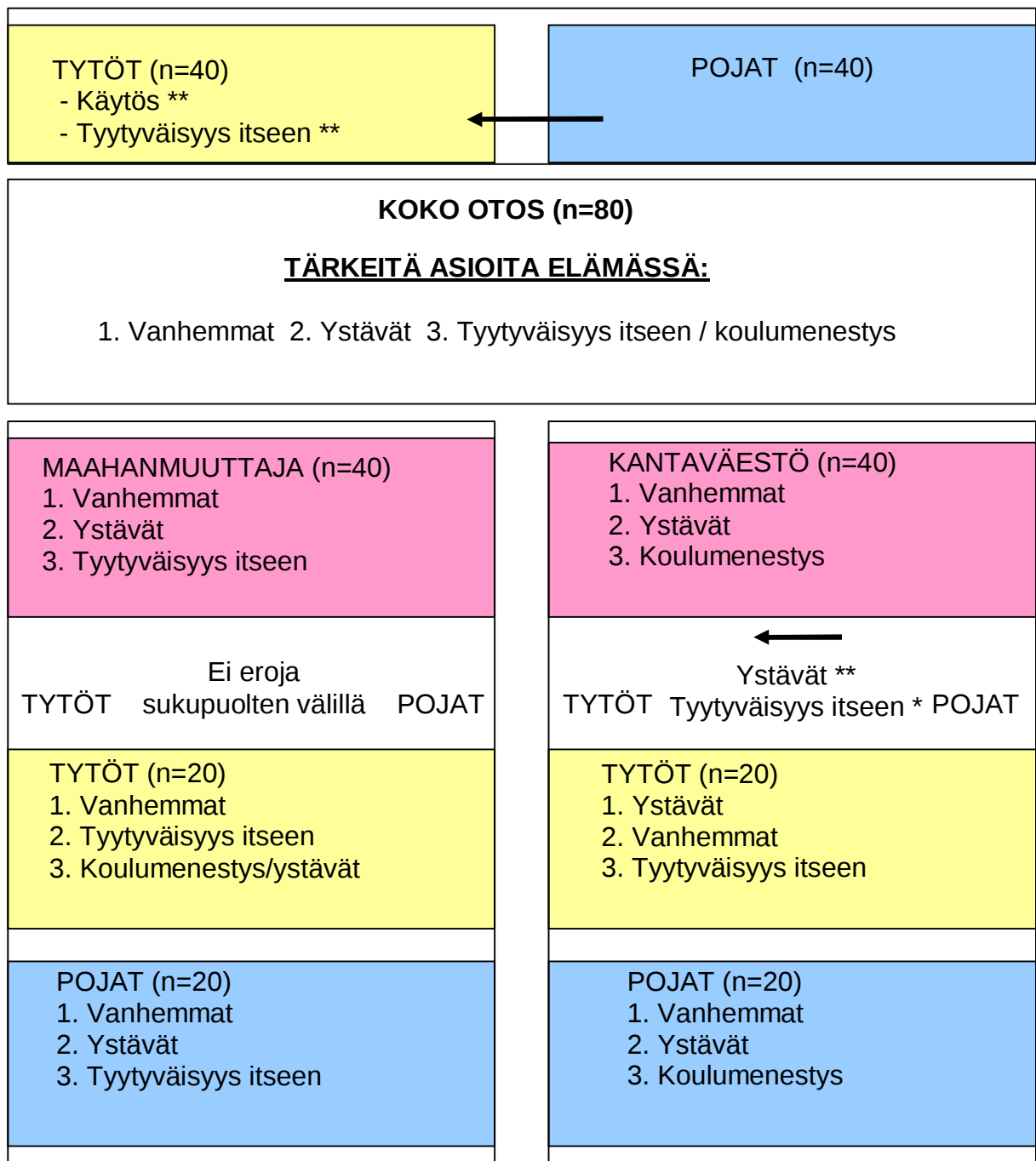
- Kantaväestön tyttöjen mielestä elämässä on tärkeää
1) ystävät -tärkeysmuuttuja eroaa tilastollisesti merkitsevästi poikien kyseisen muuttujan keskiarvosta.
2) tyytyväisyys itseän -tärkeysmuuttuja eroaa tilastollisesti melkein merkitsevästi poikien kyseisen muuttujan keskiarvosta

2.3 Tärkeysarviointit ja minäkäsitys ovat yhteydessä toisiinsa:

- Maahanmuuttajataustaistaisilla oppilailla on tärkeysmuuttujalla koulumenestys tilastollisesti merkitsevä riippuvuus minäkäsitysmuuttujan koulumenestys kanssa. Samanlainen yhteys on myös käytöksillä.

- Maahanmuuttajataustaisilla oppilailla on tärkeysmuuttujalla tyytyväisyys itsen tilastollisesti merkitsevä riippuvuus kaikkiin minäkäsitysmuuttujiin
- Kantaväestön oppilailla on tärkeysmuuttujalla koulumenestys tilastollisesti merkitsevä riippuvuus minäkäsitysmuuttujaan koulumenestys
- Kantaväestön oppilailla on tärkeysmuuttujalla käytös tilastollisesti merkitsevä riippuvuus minäkäsitysmuuttujaan vanhemmat

TAULUKKO 22. Tärkeysmuuttujat:

8 POHDINTA

8.1 Tulkinnat saaduille tuloksille

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, poikkeako maahanmuuttajataustaisten oppilaiden minäkäsitys kantaväestön oppilaiden minäkäsityksestä. Tämän tutkimuksen teoreettisessa osassa minäkäsitys määriteltiin tarkoittavan yksilön kokonaisnäkemystä itsestään. Lapsi on saattanut omaksua käsityksiä itsestään, jonka mukaan hänellä olisi tietynlaisia vahvuuksia tai heikkouksia. Nämä oletukset voivat perustua esim. koulusuorituksiin, ystäväpiirin vaikutukseen tai kodin yleiseen ilmapiiriin.

Yhdeksi minäkuvan osaksi teoriaosassa määriteltiin myös itsetunto ja sitä selvitettiin tässä tutkimuksessa muuttujalla tyytyväisyys itseen. Itsetunto merkitsee nykypäivän lapselle ja nuorelle paljon, mikä näkyi tutkimustuloksissa siten, että tyytyväisyys itseen ja oma ulkonäkö ovat tilastollisesti erittäin merkitsevästi vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä ilmeni heti alussa koko otosta tarkasteltaessa. Ulkonäköä ei ole aikaisemmin pidetty itsetunnon kannalta merkittävänä piirteenä, vaan tytöt ovat pitäneet koulumenestystä ulkonäköä tärkeämpänä, mutta ulkonäön arvostus on kuitenkin ohittanut koulumenestyksen (Kaaria 2007, D1). Esim. yhä nuoremmat korjauttavat ulkonäköään leikkauksilla (Kunnas & Tulonen 2008, A4). Tätä suuntausta vastaan Hällström (2008, C5) väittää yleisöpalstalla, että mainosten luomat ihanteet ovat haitaksi minäkuvalle. Totta on, että ulkonäön muokattavuutta korostetaan monissa televisio-ohjelmissa: ihmissuhdesarjat ja tosi-tv –ohjelmat näyttävät, kuinka ihmisten ulkonäköä korjataan rahalla ja kirurgin veitsellä. Lapset ja nuoret voivat omaksua näistä ohjelmista kriittittömästi itselleen epäterveitä arvoja ja ihanteita. Toisaalta varsinaisiin konkreettisiin ulkonäköä korjaaviin toimenpiteisiin ei lasten ja nuorten kohdalla ymmärrettävästi kuitenkaan ryhdytä. Tutkimusikäisille tytöille riittänee jatkossakin, että he tyytyvät vain meikkaamaan itseään.

Mikä on sitten pojilla näiden myönteisten asenteiden taustalla? Pojat ajattelevat ulkonäöllisiä seikkoja ehkä samanlaisen medianäkökulman kautta, mutta he voivat

vaikuttaa omaan ulkonäköönsä vain lähinnä pukeutumisen ja hiustyyhinsä kautta. Erilaiset muoti-ilmiöt ovat todennäköisesti kaikkien sitä haluavien oppilaiden ulottuvilla. Vai ovatko nämä lapset kenties sisäistäneet ulkonäöllisten seikkojen merkityksen osaksi laajempaa minäkuvaa? Ehkä koulun asennekasvatus ja opetus näistä pinnalliseksi ajatelluista ulkonäköseikoista näkyykin juuri tässä myönteisenä asenteena: tällainen olen ja hyvä niin.

Harter (1996) totesi tutkimuksissaan lasten akateemisen minäkuvan ja sen voimakkaan yhteyden lasten itsearvostukseen johtuvan koulun ja koulumenestyksen tärkeällä merkityksellä kouluikäisten lasten elämässä. Tutkittujen keskilukujen perusteella tyttöjen suhtautuminen koulussa menestymiseen ja käytökseen oli tilastollisesti merkitsevästi myönteisempää kuin pojilla. Mikä on siis tyttöjen lähes kauttaaltaan myönteisempien minäkäsityskantojen taustalla? Tytöille koulusuoritusten merkitys on ollut perinteisesti tärkeää ja he ovat mukautuneet koulukulttuuriin yleensä itsestäänselvyytenä (Vuorikoski 2008, C5). Tyttöjen ja poikien menestyserojen selvittäminen vaatisi Vuorikosken mukaan sosiaalisten taustojen selvittämistä. Vaikka tässä tutkimuksessa tyttöjen myönteinen suhtautuminen koulumenestystä kohtaan ilmenikin voimakkaasti, on kuitenkin ilmeistä, että kaikki tytöt eivät menesty koulussa. Tämän tutkimuksen puutteena voidaankin pitää sitä, että koearvosanoja tai todistuksia ei otettu mukaan tutkimusaineistoon. Lisäksi on paikallaan muistaa, että oppilaiden kotitaustat ovat todennäköisesti erilaisia ja onhan kodin etnisellä ja sosiaalisella taustalla todettu olevan vaikutuksensa koulumenestykseen sukupuolen lisäksi.

Pojat suhtautuvat tämän tutkimuksen mukaan tyttöjä myönteisemmin liikunnallisuuteen. He kokevat myös, että heidän tyytyväisyysdentunne itseän on vahvempi. Kasvattaako kokemus fyysisestä suorituksesta – urheilussa tai liikuntapeleissä - tyytyväisyyden- ja elämänhallinnantunnetta, joka ilmenee sitten kokonaistyytyväisyytenä itseään kohtaan?

Tutkimustuloksista oli pääteltävissä, että minäkäsityserot ilmenivät väestöryhmien kesken maahanmuuttajataustaisten kauttaaltaan myönteisempänä minäkäsityksenä. Erityisen merkittävä ero paljastui oppilaiden suhtautumisessa vanhempiinsa. Tämä tutkimustulos vahvisti johdannossa esittämiäni ajatuksia kodin ja kulttuuritaustan myönteisestä merkityksestä lasten elämässä. Ero kantaväestön oppilaisiin oli

tilastollisesti erittäin merkitsevä ja se vahvisti aikaisempien suomalaisten oppilaiden minäkäsitystutkimusten tuloksia vanhempien ja perheen merkityksestä (mm. Korpinen 1990).

Teoriasuudessa todettiin, kuinka minäkäsityserot tyttöjen ja poikien välillä johtuvat ensisijaisesti kasvatuksesta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella myös väestöryhmien sisäisiä sukupuolten välisiä eroja. Tuloksista osoittivat, että kummassakaan väestöryhmässä tyttöjen ja poikien välillä ei ollut merkitseviä eroja yksittäisissä minäkäsitysmuuttujissa. Sen sijaan kun tarkasteltiin muuttujien välisiä suhteita, saattoi eroja huomata. Maahanmuuttajataustaisilla tytöillä vanhemmat ja koulumenestys sekä ulkonäkö ja tyytyväisyys itseen muodostivat keskenään merkitseviä yhteyksiä. Teoriaosuudessa todettu kodin myönteinen vaikutus koulumenestykseen ilmeni tutkimustuloksissa nimenomaan tyttöjen kohdalla. Tarkoittaako tämä sitä, että nämä tytöt ovat koulumenestysorientoituneita, ns. kilttejä tyttöjä, joita kasvatetaan - kuten johdannossa esitettiin - korostaen sopeutumista, herkkyyttä, pehmeyttä ja toisen huomioon ottamista?

Pojilla yhteydet eivät olleet yhtä voimakkaita. Heillä korostuivat kuitenkin selvästi liikunta ja ystävät sekä tyytyväisyys itseen yhdessä liikunnan ja ulkonäön kanssa. Pojilla pelaaminen ja kavereiden kanssa liikkuminen kietoutuisivat yhteen? Toteutuuko tässä Keltikangas-Järvisen esittämä ajatus poikien kasvatuksessa, jossa korostetaan suoriutumista, rohkeutta, itsenäisyyttä ja tunteiden hillitsemistä sekä rohkaistaan ja kannustetaan pienestä pitäen suoriutumaan? Erot ainakin sukupuolten välillä näyttäisivät tukevan tätä ajatusta.

Kantaväestön tytöillä yhteydet olivat heikompia kuin maahanmuuttajataustaisilla tytöillä. Heille vanhemmat yhdessä koulumenestyksen ja käytöksen kanssa sekä ulkonäkö ja itsetyytyväisyys muodostivat keskenään yhteyksiä. Kantaväestön pojilla ei todettu olevan mitään sellaisia minäkäsitysmuuttujia, jotka olisivat korreloineet keskenään ja korostaneet eroja tyttöihin.

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään myös, onko väestöryhmien kesken samaa sukupuolta olevien oppilaiden välillä minäkäsityseroja. Merkitseväksi eroksi osoittautui maahanmuuttajataustaisten oppilaiden merkittävästi myönteisempi suhtautuminen vanhempiin. Samankaltainen ero oli havaittavissa hyvin voimakkaasti jo väestöryhmien minäkäsityksiä vertailtaessa. Näiden tutkimustuloksen valossa voi

vahvasti todeta vanhempien merkitsevän maahanmuuttajataustaisille lapsille enemmän kuin kantaväestön lapsille. Ovatko maahanmuuttajataustaisten oppilaiden perheissä vallitseva arvomaailma ja yhteenkuuluvuuden tunne – joihin Talibkin viittaa – tekijöitä, jotka näkyvät tässäkin tutkimuksessa tiiviimpinä perhesidoksina kuin kantaväestön oppilaiden perheissä? Onko oppilaiden myönteinen suhtautuminen vanhempiaan kohtaan merkki perheiden noudattamasta perinteisestä kasvatuksesta, ts. vanhempien kunnioittamisesta -ehkä enemmän kuin kantaväestön perheissä? Opettajien kannattaa muistaa vanhempien tärkeä merkitys esim. ongelmatilanteissa, jolloin oppilaisiin voidaan vaikuttaa parhaiten juuri vanhempien kautta.

Tutkimuskysymyksiin kuului myös selvittää lasten elämässä tärkeinä pitämät asiat. Oppilaiden arvioidessa tärkeysmuuttujia numeroin käytettyjen arvosanojen keskiarvot olivat tytöillä molemmissa väestöryhmissä kauttaaltaan hieman poikien keskiarvoja korkeampia. Miten pojat kokevat numerot – ovatko numerot tuttuja ennemminkin opintosuorituksista, kokeista ja tehtävistä kuin tämän kaltaisista tehtävistä, joissa pitää arvioida asenteita?

Tärkeysmuuttujien tarkastelussa havaittiin, että koko otoksessa tyttöjen ja poikien väliset erot näkyivät selkeästi tarkasteltaessa muuttujien välisiä eroja. Käytös ja tyytyväisyys itseen olivat tytöillä tilastollisesti merkitsevästi myönteisempiä kuin pojilla. Voisiko näiden asenteiden taustalla olla yksinkertaisesti vain perinteinen ajatus hyvästä, moitteettomasta koulukäytöksestä ja sen tuomasta itsetuntoa kohottavasta vaikutuksesta? Vai toteuttavatko pojat tässä numeerisesti heihin kohdistunutta käytöstapojen kritisointia?

Tutkimustuloksia analysoitaessa minäkäsitysmuuttuja ystävät sai tuolloin suurimman keskiarvon. Samalla tarkasteltiin tyttöjen ja poikien välisiä eroja. Mitään merkitseviä eroja ei ollut kuitenkaan havaittavissa kyseisen muuttujan kohdalla, ei edes väestöryhmien kesken. Todennäköisesti kyselyyn vastatessaan oppilaat tarkastelivat ystäväpiiriään realistisesti ja arvioivat suhtautumistaan ystäviinsä maltillisesti. Ehkäpä ystävien määrä ja laatu ovat juuri sellaisia kuin niiden vastausten mukaan kuvattiin olevankin.

Sitä vastoin kun lapsilta kysyttiin heidän elämässä tärkeinä pitämiään asioita, ystävien tärkeys nousi esiin yllättävänkin voimakkaasti. Erityisesti tämä korostui

kantaväestön tyttöjen kohdalla. Vastausten perusteella kantaväestön tytöillä on hyvin voimakas myönteinen näkemys ystävien tärkeydestä. Keskiarvon suuri ero kuitenkin mietityttää. Voivatko ystävät olla oikeasti jopa tärkeämpiä kuin omat vanhemmat? Vai viestittävätkö tytöt kenties huolestuneisuuttaan ystäviensä määrästä tai laadusta ja haluavat korostaa sitä voimakkaasti juuri sen vuoksi? Vai onko taustalla jotain muuta, joka selittäisi näin suuren eron – esimerkiksi poikia aikaisemmin alkava puberteetti ja itsenäistymispyrkimykset vanhempien vaikutuspiiristä?

Poikien kohdalla tilanne oli päinvastainen: maahanmuuttajataustaiset pojat arvioivat elämässä hyvin tärkeäksi asiaksi ystävät. Heidän keskiarvonsa oli viisi kymmenystä korkeampi kuin kantaväestön pojilla. Näin suuri ero poikien välillä herätti miettimään syitä tähän. Ovatko maahanmuuttajataustaiset pojat kenties sosiaalisempia kuin kantaväestön pojat? Tukevatko ystävät jotenkin maahanmuuttajataustaisten poikien ehkä epävarmempaa statusta koulu- ja pihapiirissä, vai onko ystävien puute juuri se syy ilmaista niiden tärkeys? Asenteiden takana on luultavasti monenlaisia tekijöitä ja jatkossa olisikin mielenkiintoista selvittää tätä tärkeää ilmiötä tarkemmin.

Tärkeysmuuttuja tyytyväisyys itseen korreloi maahanmuuttajataustaisilla oppilailla kaikkien minäkäsitysmuuttujien kesken. Onko tämä tulkittavissa siten, että kun kokee omassa ajattelussaan esitetyt asenneväittämät myönteisinä, niin silloin on myös lupa tuntea itsensä tyytyväiseksi? Tämä tuntuisi loogiselta ajattelulta, koska eteniväthän haastattelukysymyksetkin samansuuntaisesti. Ehkäpä elämässä tärkeillä asioilla oppilaat pystyivät – jopa tietoisesti – vielä vahvistamaan näkemyksiään omista asenteistaan ja tuntemuksistaan. Kantaväestön kohdalla vastaava tulkinta olisi se, että kun koulumenestys tuntuu tärkeältä, niin silloin koulumenestys on myös tärkeää, tai että kun vanhemmat tuntuvat tärkeiltä, niin silloin käytös on tärkeää...

Lopuksi tarkasteltiin vielä tärkeysmuuttujien keskinäisiä suhteita toisiinsa nähden ja havaittiin, että maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja kantaväestön poikien kohdalla on yhteyksiä. Korreloivathan maahanmuuttajataustaisilla tytöillä koulumenestys, käytös ja vanhemmat keskenään. On lohduttavaa havaita, että ainakin näillä tytöillä hyvä käytös ja vanhemmat sekä koulumenestys merkitsevät paljon. Kantaväestön pojilla – hieman yllättäen – käytös ja vanhemmat muodostavat voimakkaan riippuvuuden keskenään. Onko sittenkin niin, että kasvatustulokset on löydettävissä, kunhan nähdään hieman vaivaa, vaikka sitten tällaisen tutkimuksen avulla?

Kaikesta edellä esitetystä voisi vetää johtopäätöksen, että yhteiskunta eri tukimuotoineen ja kouluopetus ovat tasoittaneet asenteita eri kulttuurien välillä ja yhteiskuntaan kotoutuminen näyttäisi näiltä osin myönteiseltä. Kouluopetuksessa kannattaa kuitenkin jatkossa kiinnittää edelleen huomiota asennekasvatukseen ja pohtia kriittisesti mm. median muovaamaa ihannekuvaa ihmisestä.

8.2 Tutkimusprosessin arviointia

Tämän tutkimustyön edetessä huomasin muutamia seikkoja, jotka hankaloittivat tämän työn etenemistä. Tutkimusaineistoa analysoidessani havaitsin puutteellisuuksia mm. tutkimuksen mittariin ja sen tulkintoihin liittyen. Kyselymittaria suunnitellessani ja muokatessani päätin käyttää tärkeysmuuttujien mittauksessa perinteisiä kouluarvosanoja niiden tuttuuden vuoksi. Mielestäni koko työn tulosten luotettavuuden kannalta olisi ollut kuitenkin parempi käyttää samaa neliportaista Likert -asteikkoa kuin minäkäsitysmuuttujia mitattaessa. Oppilaiden ei ehkä ollut sittenkään niin helppoa käyttää tämän kaltaisessa tehtävässä numeroasteikkoa neljästä kymmeneen riittävän laveasti ja pitäytyä objektiivisessa itsearvioinnissa.

Hyvin koulussa menestyvillä oppilailla oli ehkä vaikeuksia antaa vaikkapa numeroa kahdeksan tai sitä pienempi arvosana sen vuoksi, että oppilas on aina tottunut saamaan esimerkiksi kokeista vain kiitettäviä numeroita. Toisaalta joillakin oppilailla saattoi olla vaikeaa pitää erillään mitattava asia ja asteikon normaali käyttö koulumenestystä arvioitaessa. Heikosti suoritettu koe tai muuten ankea tilanne sen hetkisessä elämässä saattoi vaikuttaa kyselytilanteessa arvosanoja alentavasti. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi tärkeysmuuttujista saatuja tuloksia ei ehkä voi pitää täysin yhdenvertaisina minäkäsitysmuuttujista saatujen tulosten kanssa.

Kyselylomaketta suunnitellessani lisäsin lomakkeeseen asennevääntämien yhteyteen hymynaamat helpottamaan oppilaiden arviointia. Ajattelin, että oppilaiden olisi näin helpompaa pitää mielessään asteikon vaihtoehdot: pitää paikkansa täysin kohdallani tai pitää paikkansa osittain kohdallani. Tällä päätöksellä saattoi olla kuitenkin tutkimuksen luotettavuutta heikentävä vaikutus, sillä hymynaamat ovat saattaneet ohjata lasten valintoja heitä miellyttävämpään suuntaan.

Päällimmäisenä mielenkiintoisesta tutkimusprosessista on jäänyt mieleeni haastattelemieni oppilaiden avoin ja vilpitön suhtautuminen tutkimustyötäni kohtaan. Oppilaiden tunnollisuudesta ja auttamishalusta kertoo mm. oppilaiden kokema huoli silloin, kun joku oppilaista oli kyseisenä haastattelupäivänä poissa koulusta esimerkiksi sairauden takia. Hän saattoi tulla luokseni myöhemmin ehdottamaan itse jotain toista päivää, jolloin voisi suorittaa kyselyn. Varsinaiset haastattelutilanteet sujuivat poikkeuksetta ongelmitta ja oppilaat vastasivat kyselyyn keskittyneesti.

Tuntuu siltä, että tämä tutkimustyö on avannut yhden uuden näkökulman oppilaiden ajatusmaailmaan. Minulla on ollut tämän työn myötä mahdollisuus tarkastella luottamuksellisesti oppilaiden hyvinkin henkilökohtaisia näkemyksiä ja tuntemuksia. Vaikka en tarkastellut erityisesti kenenkään yksittäisen oppilaan vastauksia, minäkäsityksen kokonaisnäkemyksen myötä hahmottuivat helposti myös yksittäistapausten sen hetkiset itsetuntemukset, perhetaustat ja elämäntilanteet. Mieliini ovat jääneet myös parissa tapauksessa vastauslomakkeiden ohkeen kirjoitetut vastauksia täydentävät viestit.

8.3 Jatkotutkimushankkeet

Tässä tutkimuksessa haluttiin tarkastella erityisesti maahanmuuttajataustaisten oppilaiden minäkäsityksiä ja elämässä tärkeinä pitämiä asioita ja vertailla niitä kantaväestön oppilaiden vastaaviin asenteisiin. Tutkimustuloksissa tuli selkeästi esiin koko otoksessa oppilaiden omat ulkonäköön ja itsetuntoon liittyvät myönteiset tuntemukset sekä tytöillä että pojilla kuin myös väestöryhmien kesken. Ulkonäköön liittyvät seikat näyttävät merkitsevän nykypäivän oppilaille hyvin paljon, mikä olisi mielestäni varsin mielenkiintoinen tutkimuksen kohde.

Koska maahanmuuttajataustaisten oppilaiden myönteiset tuntemukset vanhempiaan kohtaan olivat hyvin voimakkaat, näkisinkin eräänä mahdollisena lisätutkimuksen aiheena tutkia koulun ja kodin välistä yhteistyötä ja toimintatapoja yhteisten kasvatustavoitteiden saavuttamiseksi kodin lähtökohdista käsin tarkasteltuna.

Kyselylomaketta on mahdollista hyödyntää jatkossa esim. suunniteltaessa oppilaille hyvinvointikyselyjä. Lomakkeen asenneväittämien avulla on helppo tarkastella viidensien ja kuudensien luokkien oppilaiden sen hetkisen kehitysvaiheen mukaista

minäkuva ja tehdä saatujen tulosten perusteella opetuksellisia tai kasvatuksellisia päätöksiä. Lomakkeen hyödyntämismahdollisuuksien tutkiminen tältä osin olisi siis yksi mahdollinen jatkotutkimushanke.

LÄHTEET

Aho, S. (1993). Oppilaiden moraalikehityksen, minäkäsityksen, sosiaalisen aseman ja kouluasenteiden muuttuminen peruskoulun ala-asteella. Turun yliopisto.

Kasvatustieteen tiedekunnan julkaisusarja A , Tutkimuksia ; 167

Aho, S. (1996). Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki : Edita

Cummins, J. (2001). Andraspråksundervisning för skolframgång: En model för utveckling av skolans språkpolicy. Teoksessa Naucclér, K. (red.), Symposium 2000 – ett andraspråksperspektiv på lärande, 86–107. Halmstad: Tryckeriaktiebolag.

Frangén, M-A. (2000). Persoonallinen elämänkatsomus. Suomalaisten ja ruotsalaisten lasten ja nuorten käsityksiä itsestä, ympäröivästä todellisuudesta ja tuonpuoleisesta. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta : Yliopistopaino

Harter, S. (1999). The Construction of the Self. New York : Guildford Press

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (1997) Tutki ja kirjoita. Helsinki : Kirjayhtymä

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (2004). Tutki ja kirjoita. Helsinki : Tammi

Hotulainen, R. (2003). Does the Cream always rise to the Top? : Correlations between pre-school academic giftedness and perceptions of self, academic performance and career goals, after nine years of Finnish comprehensive schooling Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja ; 84 : Yliopistopaino

Hällström, L. (2008). Mainosten luomat ihanteet haitaksi minäkuvalle. -Helsingin Sanomat 19.3.2008, C5

Kaaria, S. (2007). Meillä on oikein hyvä itsetunto. -Helsingin Sanomat 15.10.2007, D1

Kalliopuska, M. (1984). Itsetunto. Helsinki : Kirjayhtymä

Keltikangas-Järvinen, L. (1994). Hyvä itsetunto. WSOY

Keltikangas-Järvinen, L. (2000). Tunne itsesi, suomalainen. Helsinki : WSOY

Kjälldman, I-O. (2006). Self-Concept and School Achievement of Pupils with Cleft Lip, Cleft Palate or Both. Helsingin yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia ; 271: Yliopistopaino

Korpinen, E. (1990). Peruskoululaisen minäkäsitys. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja A , Tutkimuksia ; 34 : Yliopiston monistuskus

Kunnas, K. & Tulonen, H. (2008). Yhä nuoremmat korjauttavat ulkonäköään leikkauksilla. -Helsingin Sanomat 13.03.2008, A4

Liebkind, K., Jasinskaja-Lahti, I. & Haaramo, J. (2000). Maahanmuuttajanuorten sopeutuminen kouluun. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologian laitos : Gaudeamus s. 130-148.

Lindsay, G. & Dockrell, J. (2000). The behaviour and self-esteem of children with specific speech and language difficulties. British Journal of Educational Psychology, Vol. 70., No. 4., 583-601.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (2007). (Toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007 s. 18-20. Saatavilla :

http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/97906/file/Maahanmuuttajanaiset_n.pdf (13.04.2008)

Metsämuuronen, J. (2003). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki : Methelp

Mikkola, P. (2001). Kahden kulttuurin taitajaksi. Maahanmuutajaoppilaan

monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Turun yliopiston julkaisuja C : 171

Ojanen, M. (1994). Mikä minä on? Tampere : Kirjatoimi

Opetushallitus (2004). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki : Opetushallitus

Paavola, H. (2007). Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos, Tutkimuksia ; 283

Scheinin, P. (2003). Onnistuuko itsetunnon vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen kouluissa? Helsinki : Opetushallitus ja Koulutuksen arviointikeskus

Talib, M-T. (2002). Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki : Kirjapaja

Talib, M-T. (2004) Kulttuurit ja koulu avaimia opettajalle. Helsinki : WSOY

Vuorikoski, M. (2008). Koulumenestys kytkeytyy sosiaaliseen taustaan. -Helsingin Sanomat: 31.03.2008, C5

Wikman-Immonen, A. (2007). Monikulttuurisuus ja maahanmuutto. Suomen Kuntaliitto. Kunnat.net. Saatavilla:

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;121;43719 (13.04.2008)

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;121;43719;89755 (22.4.2008)

LIITTEET

LIITE 1.

Nimi: _____

luokka: _____

Pitää TÄYSIN
paikkansa
kohdallani

Pitää OSITTAIN
paikkansa
kohdallani

Pitää OSITTAIN
paikkansa kohdallani

Pitää
TÄYSIN
paikkansa
kohdallani

1	☐ ☐	Joillekin oppilaille kotitehtävien <i>tekeminen on helppoa.</i>	MUTTA	Toisille oppilaille kotitehtävien <i>tekeminen on hankalaa.</i>	☐ ☐
2	☐ ☐	Joillakin oppilailla on <i>vaikeuksia</i> saada kavereita.	MUTTA	Toiset oppilaat saavat melko <i>helposti</i> kavereita.	☐ ☐
3	☐ ☐	Jotkut oppilaat ovat <i>hyviä</i> monissa urheilulajeissa.	MUTTA	Toiset oppilaat <i>eivät</i> tunne olevansa hyviä urheilussa.	☐ ☐
4	☐ ☐	Jotkut oppilaat toivovat, että heidän <i>ulkonäkönsä olisi erilainen.</i>	MUTTA	Toiset oppilaat <i>pitävät</i> omasta ulkonäöstään.	☐ ☐
5	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>käyttäytyvät</i> erittäin hyvin.	MUTTA	Toisilla oppilailla on usein <i>vaikeuksia</i> käytöksessään.	☐ ☐
6	☐ ☐	Jotkut oppilaat ovat usein <i>tyytyväisiä</i> itseensä.	MUTTA	Toiset oppilaat ovat melko <i>tyytyväisiä</i> itseensä.	☐ ☐
7	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>eivät aina</i> tottele isäänsä ja äitiään.	MUTTA	Toiset oppilaat <i>tottelevat aina</i> vanhempiensa ohjeita.	☐ ☐
8	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>unohtavat</i> usein oppimansa.	MUTTA	Toiset oppilaat pystyvät muistamaan asioita <i>helposti.</i>	☐ ☐
9	☐ ☐	Jotkut oppilaat voivat olla ystäviensä seurassa <i>aina halutessaan</i> .	MUTTA	Toiset oppilaat ovat useimmiten <i>itseksensä.</i>	☐ ☐
10	☐ ☐	Jotkut oppilaat toivoisivat olevansa <i>paljon parempia</i> urheilussa.	MUTTA	Toiset oppilaat tuntevat olevansa <i>tarpeeksi hyviä</i> urheilussa.	☐ ☐
11	☐ ☐	Jotkut oppilaat ovat <i>tyytyväisiä</i> pituuteensa ja painoonsa.	MUTTA	Toiset oppilaat toivovat, että heidän pituutensa tai painonsa <i>olisi erilainen.</i>	☐ ☐
12	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>tekevät heiltä kiellettyjä</i> asioita.	MUTTA	Toiset oppilaat <i>eivät tee</i> koskaan asioita, joiden tietävät olevan heiltä <i>kiellettyjä.</i>	☐ ☐
13	☐ ☐	Jotkut oppilaat ovat <i>onnellisia</i> sellaisena kuin he ovat.	MUTTA	Toiset oppilaat ovat <i>harvoin</i> tyytyväisiä itseensä.	☐ ☐
14	☐ ☐	Jotkut oppilaat joutuvat toisinaan <i>riitoihin</i> isän tai äidin kanssa.	MUTTA	Toiset oppilaat <i>käyttäytyvät aina hyvin</i> vanhempiensa seurassa.	☐ ☐
15	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>tekevät</i>	...	Toiset oppilaat <i>eivät</i> keskity	

	☐ ☐				☐ ☐
16	☐ ☐	Jotkut oppilaat haluaisivat <i>paljon enemmän</i> ystäviä.	MUTTA	Toisilla oppilailla on <i>niin paljon</i> ystäviä kuin he haluavat.	☐ ☐
17	☐ ☐	Liikuntatunneilla jotkut oppilaat <i>katselevat</i> mieluummin kuin pelaavat.	MUTTA	Liikuntatunneilla toiset oppilaat <i>pelaavat</i> mieluummin kuin katselevat.	☐ ☐
18	☐ ☐	Jotkut oppilaat ajattelevat, että he ovat ihan <i>hyvännäköisiä</i> .	MUTTA	Toiset oppilaat ajattelevat, että he <i>eivät ole</i> kovin hyvännäköisiä.	☐ ☐
19	☐ ☐	Jotkut oppilaat joutuvat usein <i>vaikeuksiin</i> tekojensa takia.	MUTTA	Toiset oppilaat <i>tekevät harvoin</i> asioita, jotka aiheuttavat heille vaikeuksia.	☐ ☐
20	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>pitävät</i> itsestään sellaisena kuin he ovat.	MUTTA	Toiset oppilaat toivoisivat usein olevansa <i>joku muu</i> .	☐ ☐
21	☐ ☐	Jotkut oppilaat <i>noudattavat</i> aina vanhempiensa antamia ohjeita ja neuvoja.	MUTTA	Toiset oppilaat <i>eivät useinkaan</i> välitä vanhempiensa ohjeista ja neuvoista.	☐ ☐

Appendix 4. A translated version from Harter's (1983) Self-concept Scale for Children

2. ”Mitkä asiat ovat SINUN mielestäsi tärkeitä elämässä? ”

Arvioi seuraavia asioita arvosanoilla 4 -10:

___ koulumenestys

___ ystävät

___ liikunta

___ ulkonäkö

___ käytös

___ tyytyväisyys itseensä

___ vanhemmat